

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
1 • 2010

Tutkijan paras kaveri?

8

Kirja ei jätä kaveria

Laura Junka

22

Barentsin matkailutalouden tulevaisuus

V. A. Heikkinen

24

Viestinviejä, Sari Väyrynen

Graafisen suunnittelun opiskelijat jäljittivät mielenmaisemia. S. 26–27.

26

12 Taidon ja tiedon näyttämö, **Johanna Sarriola**

15 Tuntemattomat aarteet, **Mirja Raivio**

16 Väikkärin valloitusretket, **Laura Junka**

Visuaalisuus kokemuksen ilmaisijana, **Silja Nikula**

“

*Sinä kesänä hän lopetti turvavyön käytön.
Näin alkaa romaani, jonka kirjoitan,
kun väitöskirja on valmis,
lapset ovat isompia tai olen eläkkeellä.*

- 4 **Pohjoisen puolesta**
- 7 **Pääkirjoitus**, Merja Kinnunen
- 18 **Kolumni**, Saara Koikkalainen
- 19 **Kotisivu**, Mikko Vehkaperä
- 20 **Tuokio**, Laura Junka
- 28 **Siula**, Osmo Pekonen
- 29 **Alumnin uraikkuna**, Jouni Kivelä
- 30 **Väitökset**
- 31 **Julkaisut**
- 32 **Lyhyesti**
- 40 **Eskon puumerkki**, Kai Kokko
- 42 **Hiutaleita**, Aini Linjakumpu

Tammikuu/2010

Onko kirjan ja tutkijan rakkaus kuolematon? Kevään ensimmäisessä Kide-lehdessä pohditaan, miten tieteen arvostelun, kansainvälistymisen, kustannustoiminnan ja julkaisuteknologian muutokset vaikuttavat kirjan ja tutkijan suhteeseen ja tieteelliseen julkaisuointimintaan. Mistä puhumme, kun puhumme tiedekirjasta? Kannattaako tiedekirjoja tulevaisuudessa enää kirjoittaa ja julkaista? Ja jos kannattaa, niin miksi, miten ja missä?

Kannen kuva: Arto Liiti

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Laura Junka
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja

Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti
puh. 040 729 7367
etunimi.sukunimi@leuku.fi

Avustajat

Johanna Sarriola
Tuija Kauppinen

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUSVARAUKSET

Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

OSOITTEENMUUTOKSET

tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide
ilmestyy huhtikuussa 2010.

Painos: 4000 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2010

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

ROVANIEMI DISSAIN DESIGN DESSINKI WEEK 2010

Valoa pohjoisesta

Pohjoisessa on oma ainutlaatuinen taikansa. Pohjoisen lumon ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden kohtaamisesta on syntynyt Design 96300 – muotoilun, taiteen ja luovuuden tapahtuma – jonka taiteiden tiedekunta järjestää tänä keväänä toista kertaa.

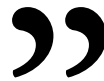
Design 96300 -tapahtumakokonaisuus sisältää muun muassa opiskelijoiden näyttelyitä, ulkoilmatapahtumia ja designmyymälän, jossa myydään opiskelijoiden omia tuotteita. Tapahtumaviiikon päättää tekstiili- ja vaatesuunnittelun opiskelijoiden perinteinen muotinäytös. Muotinäytöksen teemana on tänä vuonna Northern Lights – ei vain revontulet vaan myös taideopiskelijat pohjoisen valoina.

Tästä vuodesta alkaen Design 96300 on osa Rovaniemi Design Weekia. Tapahtuman teemana on Ounasvaara, ja tulossa on muun muassa teemaan liittyvä 24h-designkisa ja Muotoilu haastettu 2010 -seminaari.

19.–25.4.2010
Rovaniemi Design Week
Design 96300

www.facebook.com/rovaniemidesignweek
www.design96300.fi

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista Olli Tiuraniemelle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Suomi EU:n lipunkantajaksi

Ilahduin lukiessani ulkoministeri *Alexander Stubb*in Rovaniemellä viime syyskuussa pitämän puheen. Tuossa puheessaan hän loi pohjaa Suomen arktisiin alueisiin kohdistuvan kiinnostuksen syventämiselle ja kansallisen arktisen politiikan kehittämiseksi. Lisäksi hän esitti, että tarvitsemme nykyistä vahvempaa Euroopan arktista politiikkaa. Tämä on asia, jota minä kannatan erityisen vahvasti.

Näyttää selvältä, ettei Pohjoisen jäämeren rannikkovaltioilla ole kiinnostusta kovaan ja sitovaan juridiseen järjestelmään, johon voisi sisältyä arktinen sopimus tai peruskirja, kuten Antarktiksella. Sen sijaan Pohjoinen ulottuvuus nähdään menestyksekkäänä hahmotelmana ”pehmeämmäksi” lailliseksi hallintotavaksi, ja siten se voisi olla kaikkien osapuolten, tai tässä tapauksessa ”kumppaneiden” hyväksyttävissä.

Suomi on parhaissa mahdollisissa asemissa toimimaan EU:n lipunkantajana arktisella alueella. Suomi on selkeästi arktinen maa, mutta sillä ei kuitenkaan ole merenrantavaltion omia etuja ajettavanaan. Sillä on pitkä historia kansainvälisestä diplomatiasta, ei vähiten venäläisten kanssa, ja sillä on selvästi uutta pontta tällä maantieteellisellä vyöhykkeellä.

Suomen ensimmäisenä tavoitteena tulisi olla niiden ehtojen sine-toiminen, joiden pohjalta viime vuonna tylästi torjuttu EU:n hakemus tarkkailijan asemasta Arktisessa neuvostossa voitaisiin hyväksyä. Toiseksi Suomen tulisi tavoitella suunniteltua Euroopan arktista tietopalvelukeskusta itselleen, toki tunnustaen, että kyseessä on koko Euroopan kattava keskus.

Diana Wallis
Europarlamentin brittiläinen varapuheenjohtaja
Kaleva 4.2.2010

Lapin ulkoilmastudio

– Lappi eroaa maailman muista kuvauspaikoista siinä, että täällä on puhdasta luontoa, lunta, jätää ja hyvä infrastruktuuri: arktinen maisema maustettuna suomalaisella työmoraalilla ja infralla. Parempaa ulkoilmastudiota saa maailmalta hakea, kehuu *Johanna Karppinen*.

Kemijärveltä kotoisin oleva Johanna palasi takaisin Lappiin opiskeltuaan Walesin yliopistossa ja työskennelttyään suomalaisten yritysten kansainvälistämiseksi Italiassa. Nyt hän työskentelee Lapin elokuvakomission projektipäällikkönä.

Lapin elokuvakomissio pyrkii nostamaan Lapin näkyvyyttä kuvauspaikkana kansallisesti ja kansainvälisesti, auttaa elokuvatuotantoja käytännössä sekä kehittää paikallista palvelu- ja av-alaa seminaarien, työpajojen ja valmennusten kautta. Komissio aloitti vuonna 2008 EU:n tuella. Voittoa tavoittelemattoman palveluorganisaation työ on lähtenyt hyvin käyntiin, sillä Suomessa kuvattiin viime vuonna neljää kansainvälistä pitkää elokuvaa, joista kahta Lapissa.

– Lapissa kuvattiin viime vuonna ranskalaista ja Kemien edustalla hollantilaista elokuvaa. Lisäksi Lapissa kuvattiin kotimaisia elokuvia ja tv-sarjoja.

Tuotantoyhtiöt ovat kiittäneet erityisesti Lapissa kuvaamisen helpoutta, turvallisuutta, pehmeitä arvoja sekä paikallisten työntekijöiden hyvää asennetta eli tekemisen meininkiä.

– Kansainväliset tuotantoyhtiöt edellyttävät, että maa tai alue tukee tuotantoa tavalla tai toisella. Tässä suhteessa meillä ei ole tarjota pelimerkkejä. Suomessa pitäisikin kehittää pikaisesti erilaisia rahoitusmalleja tai verohelpotuksia, jotta emme putoa kehityksen kelkasta, Johanna sanoo.

Olli Tiuraniemi

Arktis-tutkijakouluun uusia tutkijakoulutettavia

Arktis-tutkijakoulun johtokunta on valinnut kuusi uutta tutkijaa opetusministeriön rahoittamille kokoaikaisille tutkijankoulutuspaikoille vuosiksi 2010–2013.

Tutkijankoulutuspaikat on tarkoitettu väitöskirjatyön tekemiseen. Tutkijakoulun teemana ovat modernin kehityksen ja globaalimuutoksen vaikutukset arktisen alueen yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Tutkijakoulussa ryhdytään tutkimaan uutena aihealueena Barentsin alueen taloutta, elinkeinoja ja kestävä kehitystä. Aihealueen nelivuotisille tutkijankoulutuspaikoille valittiin vuosiksi 2010–2013 *Ilona Mettiäinen* Lapin yliopistosta ja *Susanna Pääkkölä* Oulun yliopistosta sekä kaksivuotiselle paikalle *Adam Stepien* Lapin yliopistosta.

Lisäksi tutkijakoulun kaksivuotisille paikoille vuosiksi 2010–2011 valittiin *Masumi Tanaka* Lapin yliopistosta ja *Meri Ruppel* Helsingin yliopistosta sekä yksivuotiselle paikalle *Emilie Beaudon* Oulun yliopistosta.

Arktis-tutkijakoulu on opetusministeriön tukema valtakunnallinen ja monitieteinen tutkijakoulu, joka kouluttaa arktisen alan asiantuntijoita. Tutkijakoulua koordinoi Lapin yliopiston Arktinen keskus, ja sen yhteistyöyliopistoja ovat Lapin, Oulun, Helsingin ja Joensuun yliopistot.

Tutkijakoulusta on valmistunut tähän mennessä kuusi tohtoria. Tutkijakoulua johtaa Arktisen keskuksen johtaja, professori *Paula Kankaanpää* ja koordinaattorina toimii erikoistutkija, dosentti *Päivi Soppela* Arktisesta keskuksesta.

Opiskelijoiden design-aita valmistui

Lapin yliopiston tekstiilialan opiskelijoiden *Anna Kouhian*, *Ryota Yamaguchin* ja *Selina Väliheikin* suunnittelema suoja-aita on koristanut Metsähallituksen toimisto- ja näyttelyrakennus Pilkkeen rakennustyömaan latoja tammikuun alusta lähtien. Aita valmistui ennätysajassa, sillä työhön opiskelijat ryhtyivät lokakuussa tekstiilisuunnittelun professori *Kristiina Hännisen* ja designer *Sari Syväluoman* ohjauksessa.

– Olemme erittäin tyytyväisiä yhteistyöhön Lapin yliopiston kanssa, toteaa vastaava näyttelytuottaja *Heikki Hepoaho* Metsähallituksesta.

– Saimme raikkaan ja tyylikkään ratkaisun nopeasti ja joustavasti. Opiskelijoilla oli myös kypsä ja hyvä suhtautuminen meihin asiakkaina: meitä kuunneltiin, mutta myös omaa näkemystä tuotiin esille ja puolustettiin, kuten työstään ylpeän taiteilijan tuleekin tehdä.

Suunnitteluprojektin lähtökohtina olivat julkinen tila, taide rakennetussa ympäristössä ja myös taiteen väliaikaisuus. Aidan visuaalinen ilme tuleekin muuttumaan vuodenaikojen ja sääolosuhteiden mukaan. Aita puretaan Pilkkeen valmistuessa tämän vuoden lokakuussa, ja aidan näkee siihen mennessä noin 80 000 ihmistä, jotka vierailvat rakennustyömaan vieressä sijaitsevassa museo- ja tiedekeskus Arktikumissa.

Aidan toteuttamisessa oli mukana myös Lapin ammattiopiston opiskelijoita sekä Pilkkeen rakennustyömaan henkilöstöä.

Kirja muistina maailmaan

Tuomas Nevanlinna kehottaa kolumnissaan (HS 13.1.2010) lukemaan aamuisin runoja, koska lukeminen herättää ja avaa ihmisen kohti maailmaa. Hänen ajatuksensa on, että runojen lukeminen pitää unien assosiativisuuden ja luovuuden yllä toisin kuin turvallista päiväjärjestystä toistavat ja maailmaa lokeroivat uutiset.

Keittiön pöydälläni on ollut *Thomas Hobbesin Leviathan* (Vastapaino 1999, suomentanut *Tuomo Aho*) kymmenisen vuotta. Toisin kuin ystäväni olettavat, en pyri brassailemaan 1600-luvulta peräisin olevalla tekstillä, vaan pidän kirjaa esillä yksinkertaisesti siitä syystä, että kyseinen kirja on esineenä kaunis. Nevanlinnan kolumnin jälkeen olen vilkuillut aamuisin kirjasta satunnaisia kappaleita ja samalla muistanut, kuinka paljon nykyisyydessä on läsnä 1600-luvun tapaa erottaa asioita ja jäsentää suhteita. *Leviathan* ikään kuin herättää maailmaan, jolla on muisti ja menneisyys. Kirjan ajatusten turvin jaksaa suunnistaa 2000-luvun uusliberalistiseen yliopistoon, jota puolestaan luonnehtivat muistin ohittaminen, jatkuva muutos ja nopeat tulokset.

Kirjaa voi pitää muistin, hitaan ajattelun, aikaa vaativan luovuuden ja esittämislle perustuvan tiedollisen episteemin yhtenä ilmentymänä. Se on kulkenut pitkän tien 4 500 vuotta sitten kirjoitetuista savitauluista 2000-luvun sähköisiin e-kirjoihin. Tätä taustaa vasten tuntuukin varsin lyhytnäköiseltä se tapa, jolla 2000-luvun yliopistoissa erotetaan artikkelit ja kirjat toisistaan siten, että niiden välille rakennetaan hierarkia. Tieteen sisältöjen ja tiedekulttuurien näkökulmasta hierarkisointi on outoa. Tieteet tarvitsevat erilaisia julkaisemisen muotoja erilaisille yleisöille, ja eri tieteet kommunikoivat yhteiskunnassa erilaisin keinoin.

Uusliberalistisen hallinnan näkökulmasta kysymys asettuu, miten tieto saadaan nopeasti innovaatioksi, jota voidaan laskea osaksi taloutta. Sekä kirjojen että artikkelien kirjoittaminen voi olla nopea tai hidas prosessi, mutta artikkelien etuna on se, että niiden määrää voidaan kansainvälisesti vertailla, seurata ja raportoida luonnontieteiden piirissä kehitettyjen tietoindeksien avulla. Käytännössä esimerkiksi uuden yliopistolain perusrahoituksen laskentamallissa erotetaan ulkomaiset referee-julkaisut ja muut tieteelliset julkaisut siten, että ulkomaisten painoarvo on 70 prosenttia ja muiden 30 prosenttia. On päivän selvää, että tässä mallissa häviävät tieteet, jotka julkaisevat kansainvälisten referee-artikkelien lisäksi myös tiede-, oppi- ja käännöskirjoja kotimaiselle yleisölle.

Kirjaa tieteen esittämisen tapana on kuitenkin helppo puolustaa. On kirjoja, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat suuresti tapaan, miten maailmaa jäsennetään, esimerkkinä vaikkapa *Darwinin Lajien synty*. Hyvät tiedekirjat rikkovat aina totuttuja järjestyksiä ja ajatusmalleja. Ilman oppikirjoja ei olisi olemassa itsenäisiä oppiaineita. Käännöskirjat mahdollistavat käsitteellisen ajattelun oman mielen kategorioidella.

Viaton ja tasa-arvoinen esine kirja ei kuitenkaan ole. Tiedekirjallisuuden muisti on äärimmäisen valikoitunut jo pelkästään siitä syystä, että esimerkiksi Suomessa naiset pääsivät yliopistoihin ilman erivapautta vasta vuonna 1901 ja Saksassa oli vielä 1900-luvun alussa yleistä, että naiset kirjoittivat tiedettä salanimellä. Kirjoissa onkin kysymys aina myös määrättyvallasta, kenen tai minä tekstejä ja mistä aiheista kirjoja julkaistaan ja millaisia yleisöjä puhutellaan.

Kirjoja sinällään on nykytekniikalla helppo ja halpakin julkaista. Kirjan tekee kuitenkin kirjaksi se, että sitä luetaan. Lukijoiden löytämiseen kirjat tarvitsevat kustantamoja. Ja myös sellaisia paikkoja kuin Lapin yliopistokustannuksen kirjoihin erikoistunut Tila-kirjakauppa. Kirjaston aulassa sijaitsevaan kauppaan on ilo viedä vieraat, sillä esillä olevat kirjat ikään kuin herättävät vieraan kohti Lapin yliopistoa.

Kirja

Laura Junka

Tiedekirja ei kuole nyt eikä
lähitulevaisuudessa, mutta
muuttuva julkaisu-ympäristö
vaatii tutkijaa tarttumaan uusiin
tilaisuuksiin, arvioi mediakulttuurin
professori Mikko Lehtonen.

Valokuvat: Laura Junka
Kuvitus: Niina Huuskonen

ei jätä kaveria

Vuosituhanen vaihteessa julkisessa keskustelussa tuli usein esille huoli siitä, että vanha ystävämme kirja on jättämässä meidät. Media muuttuu, yhteiskunta muuttuu, eikä kirjan asema ole sitä, mitä se oli ennen.

Lapin yliopistolla dosenttina toimiva mediakulttuurin professori *Mikko Lehtonen* oli eri mieltä. Kirjassaan *Post scriptum* Lehtonen esitti, että tosiasiaa pitkään povattu ja surtu kirjan kuolema täyttää kaikki uutisankan merkit. Kirjoja luetaan ja kirjoitetaan Suomessa yhä ahkerasti, eikä kirja ole kadonnut mihinkään – se on korkeintaan muuttamassa muotoaan.

Huoli kaunokirjallisuuden kohtalosta onkin saattanut viimeaikoina laantua, ja *Sofi Oksasen* kaltaiset uudet kirja-taivaan tähdet ovat lisänneet uskoa myös kotimaisen kirjallisuuden jatkuvaan vetovoimaan.

Tiedepuolella tilanne on kuitenkin epäselvempi. Uuden yliopistolain, kiristyvän tulosvastuullisuuden ja muuttuvien julkaisupaineiden keskellä monet ovat huolissaan tiedekirjan tulevaisuudesta. Onko tämäkin huoli turhaa?

Kun yksi pettää ja toinen jättää

Mikko Lehtosen vastaus on monimutkainen kyllä ja ei. Koko kysymyksenasettelu on hänen mielestään hankala etupäässä siksi, ettei tiede- ja kaunokirjallisuuden välille ole

helppo piirtää mitään selkeää rajaa. Jo pelkkä ajatus, että ne muodostavat omat erilliset kirjallisuudenlajinsa, on elänyt kulttuurissamme vasta parisataa vuotta.

Kauno- ja tiedekirjallisuuden tuotantoa ohjaavat prosessit poikkeavat kuitenkin osittain toisistaan. Siksi Mikko Lehtonen myöntää, että tiedepuolella huoli kirjan kuolemasta saattaa olla kaunokirjallisuutta perustellumpaa. Yksi mahdollisista uhreista on kotimainen monografia, jolle nykyinen tieteen arvostelumalli on väistämättä uhka.

– Jos kotimainen monografia pisteytetään tutkimuksen tasoa arvioitaessa samoin kuin yksi kansainvälinen referoitu artikkeli, niin se ei varmasti ole hyvä asia suomenkielisen monografian kannalta, Lehtonen selventää.

Mikko Lehtonen painottaa, että tässä yhteydessä kysymykset siitä, mitä varten tiedeinstituutio on ylipäätään olemassa ja miksi tutkimusta tehdään, nousevat keskeisiksi. Mitä menetetään, jos kotimaisen monografian julkaiseminen ei enää kannata?

– Jos verrataan keskenään vaikka kotimaista monografiaa ja kansainvälistä referoitua artikkelia, niin kirjan etuna on, että sen mitassa tutkija pystyy kehittämään monimutkaisia argumentteja. Monografia antaa paremmat mahdollisuudet uudenlaisen ajattelun kehittämiseen ja pohjustamiseen. Kansainvälisissä artikkeleissa sen sijaan on harvoin mitään

varsinaisesti uutta luovaa. Se on useimmiten määrämittaista tavaraa, joka uusintaa jo tuotettuja ajatuksia ja argumentteja, Lehtonen toteaa.

Toinen ominaisuus, joka puhuu kotimaisen monografian säilymisen ja jatkuvan tarpeen puolesta, liittyy kirjan tavoitettavuuteen.

– Suomi on siitä erityinen maa, että täällä maallikotkin lukevat tutkijoita. Jos tutkija haluaa vaikuttaa yhteiskun-

nallisesti, kannattaa ehdottomasti kirjoittaa edelleen kirjoja. Kansainväliset artikkelithan suuntautuvat lähinnä muille tutkijoille.

Tutkijan kannalta olennaista on siis kysymys siitä, miksi tutkija tekee sitä, mitä tekee. Onko tutkimuksen tarkoituksena oman uran edistäminen, dialogi kollegoiden kanssa, vai halutaanko, että tutkimuksella on vaikutusta niiden keskuudessa, joita tutkitaan? Jollakin osa-alueella kirjan merkitys saattaa olla hiipumassa, toisella nousussa.

Mikko Lehtonen toteaaakin, että kotimaisen monografian sijaan se kirjallisuudenlaji, jonka kohtalo häntä itseään huoltaa eniten, on suomennettu ulkomainen tietokirjallisuus.

– Esimerkiksi kotimaisen kulttuurintutkimuksen nousua viime vuosikymmeninä olisi täysin mahdotonta kuvitella, ellei ensin olisi suomennettu alan klassikoita, muun muassa *Stuart Hallia* ja *Johan Fornäsiä*, joiden kautta kulttuurintutkimus levisi Suomeen. Nykysysteemissä pisteyttäminen toimii kuitenkin niin, että tiedekirjojen suomentaminen ei ole millään tavalla hienoa, ja tämänkaltaista toimintaa pidetään täysin merkityksettömänä, Lehtonen pahoittelee.

Uusia ystäviä

Yksi *Post scriptumin* keskeisistä väitteistä liittyi median multimodaalistumiseen. Multimodaalisuus viittaa eri viestintäkanavien, esimerkiksi äänen, kosketuksen, kuvan ja tekstin kytkeytymiseen toisiinsa ja siihen, että esittämisen muodot eivät koskaan elä täysin irrallaan vaan vaikuttavat kaiken aikaa toisiinsa.

Lehtonen painottaa, että myös kirja ja painettu sana ovat aina olleet olemassa heterogeenisesti, osana alati muuttuvaa ja monitahoista mediaympäristöä. Multimedian ja verkkoviestinnän aikakaudella tämä multimodaalisuus on muuttunut entistä näkyvämmäksi, mutta se ei tarkoita sitä, että uudet mediat olisivat uhka kirjalle. Päinvastoin, tässä yhteydessä keskeiseksi kysymykseksi nousee se, miten kirjaa muuttuu uudessa mediaympäristössään ja mitä mahdollisuuksia muutos tarjoaa kirjan kannalta.

Tässä suhteessa tiedekirja ei juuri poikkea muista kirjallisuudenaloista. Mikko Lehtonen uskoo, että myös tiedemaailmassa rajat kirjan, painetun tekstin ja muiden esittämismuotojen, esimerkiksi liikkuvan kuvan tai äänen, välillä tulevat entisestään hälvenemään. Teknologisen muutoksen lisäksi myös tieteen sisällä tapahtuvat kehityssuuntaukset tukevat tätä prosessia. Kun taiteellinen tutkimus on muuttumassa osaksi tiedejulkaisua, tiedekirjan ja tieteellisen esittämistavan raamit venyvät ja paukkuvat väistämättä.

– Seuraavat vuodet tullaan käymään paljon keskustelua siitä, mikä on tietoa ja tietämistä ja missä muodossa voidaan demonstroida, että tiedetään jotain. Olemassa olevat käsitykset tiedekirjasta ovat hyvin ongelmallisia. Tietämisestä on tehty kieli- ja kognitiokeskeistä, ja tietämisen ja taitamisen välille on piirretty selvä raja. Mitä kirjalle siten tapahtuu, jos lähtökohtana ei olekaan tieto vaan taito? Lehtonen heittää.

Myös digitalisoitumisen ja internetin tuomat muutokset Mikko Lehtonen näkee tiedekirjan aseman kannalta etupäässä myönteisinä. Hän huomauttaa, että tällä alalla tiedekirja on ollut jo pitkään aikaansa edellä.

– Sähköinen julkaisu ja e-kirjat on se kohta, missä tiede ja muu julkaiseminen repeävät kaikkein selviten erilleen. Jos nykyään menee vaikka kirjastoon ja etsii sieltä jotain tieteellistä aikakauslehteä, niin hyllyiltä ei löydy enää juuri mitään, Lehtonen toteaa.

Koska e-julkaisu on kustannustehokasta, tiedekirjan siirtyminen sähköiseen muotoon voi Lehtosen mukaan tukea myös monografian ja kaupallisesti kannattamattoman tutkimusmateriaalin julkaisumahdollisuuksia kiristyvillä tiedemarkkinoilla.

– Tiedejulkaisussa on yleisesti ollut vallalla ajatus siitä, että tiede on itseään säätelevää toimintaa. Kuitenkin julkaisu on ollut aina myös liiketoimintaa, jota hallitsevat Routledgen, Blackwellin ja Sagen kaltaiset suuret tiedekustantajat. Vaikka julkaisu perustuu referee-systeemiin, kustantajat toimivat myös kaupallisina portinvartijoina ja niiden toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa. Tällä on keskeisiä seurauksia sille, mitä julkaistaan. Juuri nyt suuret kustantajat pyrkivät selvästi tuottamaan mahdollisimman paljon oppikirjoja sillä oletuksella, että juuri ne myyvät parhaiten, Mikko Lehtonen kertoo.

E-julkaisu voisi periaatteessa kulkea näitä trendejä vastaan ja mahdollistaa ja tukea myös sellaisia tieteellisen julkaisun muotoja, jotka eivät alistu välittömän tuoton vaatimuksille. Aikakauslehtien puolella e-julkaisun luomaa kriittistä tilaa on jo opittu hyödyntämään.

Esimerkiksi Mikko Lehtonen nostaa Linköpingin yliopiston julkaiseman Culture Unbound -verkkolehden, joka on paitsi poikkitieteellinen, myös kaikille ilmainen ja avoin. Missä viipyvät vastaavat kriittiset ja laadukkaat e-kirjasarjat?

*Kirja on niin hyvä käyttöliittymä,
että jos se keksittäisiin nyt, siitä
tulisi mieleton hittituote.*

Eriytyvät käyttötavat

E-kirjojen saavutettavuus on myös aivan toista luokkaa kuin tavallisessa paperikirjassa. Omassa ebraryssään Mikko Lehtosella on arviolta jo noin 400 kirjaa.

Tästä huolimatta Lehtonen uskoo, että e-kirja häviää perinteiselle kirjalle nimenomaan käytettävyyden kannalta. Perinteisen kirjan kanssa esimerkiksi tietyn kohdan etsiminen, kirjan selaaminen ja liikkuvuus on edelleen paljon helpompaa.

– Kirjailija *Hannu Raittila* on sanonut, että kirja on niin hyvä käyttöliittymä, että jos se keksittäisiin nyt, siitä tulisi mieleton hittituote. Ainoa perinteisen kirjan heikkous on, että siinä ei ole suoria copy-paste-toimintoja, Lehtonen naurahtaa.

– Uskon, että jos ei tuijoteta teknologiaa vaan käyttötapoja ja konteksteja, niin parinkymmenen vuoden kuluttua painettu kirja on olemassa tiettyjä käyttötarkoituksia varten, e-kirja toisia. Tiedejulkaisun kannalta katsottuna e-kirja on hyvä media, mutta jos haluaa murtautua tiedeyhteisön ulkopuolelle, kannattaa edelleen julkaista perinteisiä monografioita, joita lukevat myös maallikot. Parinkymmenen vuoden kuluttua voi tietysti olla toisin – sitä ei voi tietää etukäteen, Mikko Lehtonen lisää.

Kirjan hautajaisia on siis turha odottaa – niiden sijaan edessä saattaa olla useat häät. ●

Johanna Sarriola

TAIDON JA TIEDON NÄYTTÄMÖ

Yliopistokustantamossa ei ole kyse pelkästä tiedon julkistamisesta. Omat kirjat rakentavat myös yliopiston identiteettiä ja julkista imagoa.

Yliopiston oma kustantamo, Lapin yliopistokustannus, on ehtinyt julkaista monta mielenkiintoista teosta. Julkaisukoordinaattori *Tuula Tervashonka* on erityisen tyytyväinen siitä, että viime vuosina on julkaistu yhä enemmän taiteellis-tieteellisiä kirjoja. Esimerkkeinä hän mainitsee taiteiden tiedekunnan ja Rovaniemen taidemuseon kanssa yhteistyönä syntyneen tutkimuskirjallisuuden *Andreas Alarieston* taiteesta.

– Ilman omaa kustantamo tällaista ei olisi voinut kuvitella. Oma kustantamo mahdollistaa monipuolisemman julkaisukirjon, Tervashonka kertoo.

Yliopistokustannuksen teokset käyvät läpi asiantuntija-arvioinnin, sekä sisällöllisesti että esineenä. Tämän tarkoituksena on taata julkaisujen laatu. Tervashonka etsii aktiivisesti kirjoja julkaistavaksi. Kun talon väki on tuttua, heille on helppo esittää kirjan aiheita. Tervashonka sanoo, että kirjojen kautta näkyy yliopiston osaaminen.

– Kirjojen avulla tieto leviää suurelle yleisölle, kollegoille riittäisi internetkin. Tiedon tulee olla kaikkien käytettävissä.

Sähköiset julkaisut sopivat Tervashongan mukaan muun muassa matemaattis-luonnontieteellisille aloille, mutta Lapin yliopiston aloilla painettu kirja on parempi. Digitaaliset julkaisut voivat olla rinnalla, mutta ne eivät korvaa tavallista kirjaa.

Lapin yliopistokustannus julkaisee pääasiassa oman yliopiston tiedekuntien oppiaineisiin liittyvää kirjallisuutta.

Yliopiston ulkopuolella painopisteenä on lappilainen kulttuurihistoria.

Tervashonka on vakuuttunut, että kirja pitää pintansa kamppailussa sähköisten julkaisujen kanssa. Yliopistokustannuksen julkaisemien kirjojen painos vaihtelee 150 ja 1 000 välillä. Tervashongan mukaan taloudellisesti ei kannata tehdä isoja painoksia. Lapin yliopistokustannus toimii toisin kuin iso kaupallinen kustantamo.

Painotus yliopiston profiilialoihin

Lapin yliopistokustannuksen johtoryhmän puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani *Juha Perttula* on tyytyväinen yliopistokustannuksen toimintaan. Hänen mukaansa se on saanut paljon aikaan, varsinkin kun tiedetään resurssien vähäisyys. Kirjoja julkaistaan vuosittain 30, joten ei voida puhua vain pienkustantamosta.

Haasteena on yliopistokustannuksen tunnettuuden lisääminen Suomessa ja maailmalla. Profiilialoihin Perttulan mukaan terävöittää keskittymällä entistä tiukemmin yliopiston painopistealoihin, kuten pohjoiseen ulottuvuuteen, matkailuun, arktiseen tutkimukseen sekä tieteen ja taiteen vuorovaikutukseen.

Perttula korostaa, että profiilialoihin painottuminen toimii jo nyt. Vain pientä terävöittämistä tarvitaan. Taidekirjojen julkaisu näkyi jo viime vuonna. Yliopistokustannuksen joka kolmas julkaisu on väitöskirja. Tämä kuvaa Perttulan

mukaan hyvin kokonaisuutta ja sitä, mihin painotetaan. Hän näkee hyvänä linjana sen, että kaikki julkaistut teokset käyvät läpi vertaisarvioinnin.

Perttula kertoo, että yleinen julkaisupolitiikka on viime vuosina entistä enemmän ollut se, että yliopistojen ja tiedekuntien omat julkaisusarjat ovat vanhanaikaisia. Näiden julkaisujen siirtäminen osittain yliopistokustannukselle olisi Lapin yliopistossakin luonteva kehityssuunta.

Perttula korostaa, että yliopistokustannuksen merkitys yliopistolle ja koko tiedeyhteisölle on tärkeä. Sen sijaan julkaisun muoto on herättänyt keskustelua. Johtoryhmä on miettinyt tieteellisen aikakauslehden perustamista.

– On kuitenkin päätetty, että siihen ei ryhdytä. Maailmassa riittää jo nyt aivan tarpeeksi erilaisia tieteellisiä aikauslehtiä. Lisäksi se sitoisi paljon resursseja.

Yliopistokustannuksen painopiste pysyy kirjoissa. Sähköistä julkaisutoimintaa pyritään kehittämään siinä ohessa,

koska se lisääntyy jatkossa. Perttula tarkentaa, että pelkätään sähköiseen julkaisemiseen ei kuitenkaan olla menossa. Kirja on käyttöliittymänä mitä mainioin, ja se tulee säilymään tulevaisuudessakin.

Väitöskirjat ovat vähitellen muuttumassa yhä enemmän artikkelimuotoisiksi. Perttula ei näe tätä uhkana kustannustoiminnalle.

– Julkaisutoiminta on nyt hyvässä tasapainossa. Kustannetuista kirjoista iso osa on laajemmalle yleisölle suunnattuja tietoa soveltavia niin kutsuttuja tietokirjoja.

Tietoa popularisoivien teosten määrä on kasvussa, ja tämä suunta on Perttulan mukaan hyvä.

Julkaistavien teosten valinnassa mietitään lukijakuntaa, eikä kirjojen tasosta luovuta. Perttula kertoo, että tavoitteena on julkaista vuosittain yhdestä kahteen sellaista teosta, joilla olisi laajempi lukijakunta. Se tukisi taloudellista toimintaa ja mahdollistaisi useamman pienempilevikkisen julkaisun kustantamisen.

Lappilainen kulttuurihistoria kiinnostaa

Lapin yliopistokustannus eli Lapland University Press on perustettu vuonna 2005. Sen kustannustoimintaa linjaa johtoryhmä.

Pääosa kustannetuista kirjoista on yliopiston oman henkilökunnan kirjoittamia tai toimittamia teoksia. Eriytyisen kiinnostavia ovat lappilaista yhteiskuntaa ja kulttuurihistoriaa käsittelevät sekä Lapin yliopiston tieteenaloille suuntautuvat käsikirjoitukset.

Julkaisukoordinaattori Tuula Tervashonka kertoo, että kirja voidaan ottaa julkaistavaksi, jos se läpäisee asiantuntija-arvioinnin. Hänen mukaansa tarjontaa ei ole niin paljon, että monia käsikirjoituksia jouduttaisiin torjumaan. Julkaisupäätökseen vaikuttaa myös kirjan myyntiodote.

Tieteellisen kirjan elinkaari on pari vuotta. Lisäksi tarvitaan kirjoja, joiden elinkaari on pidempi, sillä ne tuovat rahaa toimintaan.

Tulevaisuudesta puhuttaessa Tervashonka heittää ilmaan kysymyksen, halutaanko yliopistokustannuksen olevan kustantamo tai monistamo.

Hän muistuttaa, että kustantaminen on tiedon leviämistä ja siihen tarvitaan ammattitaitoa sekä osaaamista.

Tulevaisuus askarruttaa

Yliopistokustannuksen resurssit ovat todella pienet, ja se luo tiukat raamit toiminnalle. Johtoryhmä onkin siitä huolissaan, ja se on pohtinut, että näin iso toiminta ei voi olla pääosin vain yhden ihmisen vastuulla.

– Jos toiminta on liian henkilöihin sidottua, sillä on omat riskinsä, Juha Perttula lisää.

Yliopistokustannuksen rahoitus tulee yliopiston budjetista ja osin omasta toiminnasta eli kirjojen myynnistä.

Perttulan mukaan johtoryhmä pohtii tiiviisti yliopistokustannuksen tulevaisuutta. Kehityssuunnaksi on mietitty yhteistyötä Lapin korkeakoulukonsernin sisällä. Tämä olisi luontevaa, sillä Lapin korkeakoulut tekevät jo yhteistyötä kirjastopalveluissa.

Perttula toivoo, että yhteistyön kautta saataisiin nykyistä laajempaa rahoitusta. Tarvetta olisi vaikkapa markkinoijalle. Lapin yliopistokustannus on saanut jo nimeä, eikä tätä kehitystä haluta vaarantaa.

Perttulan mukaan johtoryhmällä on yhteinen huoli siitä, miten yliopistokustannuksen tulevaisuus turvataan. Yliopiston asenne kustantamoon on tähän asti ollut positiivinen. Koska toiminta ei ole vielä täysin vakiintunutta, tulevaisuus on kuitenkin epävarma.

Johtoryhmää askarruttaa myös oma roolinsa.

– Moni on kysynyt, mitä järkeä on miettiä tulevaisuuden kehityssuuntia, kustannuksen profiilia ja isompia linjoja, jos resursseja suunnitelmien toteuttamiseen ei ole. ●

Tuntemattomat aarteet

Lapin yliopiston kirjastossa on paljon kulttuurihistoriallisesti arvokkaita julkaisuja. Niitä kysytään harvoin, koska useiden tietoja ei löydy yliopiston kirjaston Hilla-tietokannasta. Harvinaista kyllä, eräänä viime marraskuun päivänä asiakas pyysi nähtäväkseen vuoden 1821 Turun Wiikko-Sanomia. Siitä hän sitten kertoi löytäneensä *Jakob Fellmanin* jutut Kirjoitus Lapinmaalta sekä myös Lyhykäisiä tietoja lappalaisista. Vanhojen pölyisten kirjojen asiantuntijat löytyvät nykyisin muualta kuin kirjastoista, eikä meidänkään kirjastossa ole kukaan niihin ehtinyt perehtyä.

Nykyisin Kansalliskirjaston Historiallinen sanomalehtiarkisto sisältää digitoituna myös nämä lehti-aarteemme, kuten paljon muuta teksti- ja kuva-aineistoa suomalaisten kulttuuriperinnöstä. Kansalliskirjasto pystyy huolehtimaan aarteistaan luettelomalla, digitoimalla ja konservoimalla, muilla kirjastoilla siihen ei taida olla mahdollisuuksia. Nämä julkaisut ovat kuluneita, kannet haalistuneita ja sivut hapertuneita. Ammattikonservoiija löytäisi niille oikeat toimenpiteet, kuten sidosten syrjien ja kansien puhdistuksen, sidoskorjaukset ja happamuuden poiston, mutta tällainen erikoisammattityö on kallista.

Kirjahistorioitsija osaisi puolestaan kertoa omistushistoriasta, signeerauksista, typografiasta, sidostyyleistä ja -materiaaleista. Yksi arvokkaimmista Lapin yliopiston kirjaston signeerauksista lienee vuodelta 1862, jolloin tutkija *A. J. Malmgren* on halunnut lahjoittaa *Elias Lönnrotille* kuvauksensa Huippuvuorten siemenkasvillisuudesta. Kirjan kansilehdelle on kirjoitettu: *Herr Professor Dr. Elias Lönnrot med vördnad och tillgifvenhet*. (Herra professori Elias Lönnrotille, arvostuksella ja kiintymyksellä.) Tuntuukohan jotenkin erilaiselta silmällä ja pidellä käsissään kirjaa, joka on kuulunut Lönnrotille?

1700-luvun väitöskirjojen tiedot löytyvät vanhojen monografioiden luettelointisääntöjen mukaan preesensin tai promootorin koh-

dalta, väittelijän nimikin on kirjan kannessa pienemmällä tekstillä. Tällainen on esimerkiksi *Matthias Pazeliuksen* tutkielma Pohjanmaan maanviljelyksestä. Väitös on tehty Turussa vuonna 1751 Upsalan arkkipiispaalle, *Carl Fredrik Mennanerille*. Tutkielman loppuun on painettu viehättävä onnitteluruno Matti-väittelijälle: *Ystävällen ylistyxen, Toiwottaapi toiwotuksen*. Runon kirjoittajaksi on mainittu *Gabriel Lagerbergh*, Pohjalainen. Näitä pieniä väitöskirjoja kirjastossa on melkoinen määrä.

Matemaatikoille voisi olla kiinnostavaa tutkia nimimerkin -br-W.- kirjoittamaa pientä teosta *Sjuverldens under eller den märkvärdige arismetiska blomman...* Lyhyt, 36 sivua käsittävä kirja on julkaistu itse, omilla varoilla Turussa vuonna 1861. Tekijä on omistanut lähes puolet sivuista kaunokirjallisille tuotoksille, tarinalle *Sampo's saga* ja kahdelle runolle. Runossa *Skepparhistorie* mainitaan Sumatra, Grönlanti, Tuutuila sekä mammona, juoruakat ja komiteat. Runo *Bokens tal till sina läsare* loppuu säkeisiin *Att åt min auktor bära hem en liten skärf, och tacka mina amatörers skara!* Tuolloinkin oli ihmisellä tarve saada tekstinsä julkisuuteen muiden nähtäväksi.

Mitä niistä vanhoja kaivelee, sanoi entinen mies klassikoista. Kirja-aarteet eivät ole klassikoita, mutta säilyttämisen arvoisia. Nykyisin lukijat voivat tutustua kotimaisiin teksteihin ja äänitteisiin Kansalliskirjaston digitoimina e-dokumentteina – ekologista ja maksutonta tutkijalle ja asianharrastajalle. Vanhojen ja uusien tekstien kaivelu on mahdollista paitsi verkkokirjoista myös kompakteista sähkökirjoista. Niitä varten Lapin korkeakoulukirjastoon on hankittu neljä erilaista, enemmän tai vähemmän nykykirjaa muistuttavaa kädessä pideltävää lukulaitetta. Kotimaisten sisältöjen eli luettavan saaminen niihin onkin sitten toinen juttu.

Mirja Raivio
Informaatikko

Laura Junka

Väikkärin valloitus

Uunituoretta väitöskirjaa ei ole pakko julkaista oman yliopiston kautta. Mitä muita vaihto

Lapin yliopiston valtio-opin lehtori *Sanna Valkonen* väitteli joulukuussa. Valkosen väitöskirja *Poliittinen saamelaisuus* ilmestyi Vastapainon kustantamana.

Valkonen lähetti käsikirjoituksen kustantajalle jo esitarkastusvaiheessa sosiologian professori *Merja Kinnusen* rohkaisemana. Positiivinen vastaus saapui pari kuukautta myöhemmin.

– Toinen palautteenantaja luonnehti käsikirjoitusta sujuvaksi ja jämäkäksi, ja toinen sanoi, että hiukan muokattuna ja lyhennettynä tästä tulee hyvä kirja, Sanna Valkonen kertoo.

Väitöskirjoja lähetetään Vastapainolle paljon, mutta esimerkiksi viime syksynä niitä julkaistiin vain kaksi. Oman kirjansa läpimenoa Valkonen selittää sillä, että aihepiiri sopi hyvin kustantajan profiiliin ja kirja oli valmiiksi kirjoitettu myös laajaa yleisöä ajatellen.

– Omalta puoleltani jouduin lupaamaan, että työstän kirjaa heidän ohjeidensa mukaisesti ja järjestän tuhat euroa kustannustukea. Ensinnä rahoituksen etsiminen hermostutti, mutta lopulta asia järjestyi yllättävän helposti Arktisen keskuksen kautta, Sanna Valkonen muistelee.

Varsinaisen kirjan toimittaminen ja työstäminen valmiiksi ammattilaisten kanssa vei reilun kuukauden, koko prosessi puolisen vuotta.

– Vastapainon *Eeva Luhtakallio* osasi antaa tosi tarkkoja ja hyviä neuvoja. Kaikkein eniten toimittajasta oli apua teoriaosuuden selkeyttämisessä. Karsin teoriasta viitisen sivua pois jo pelkästään ensimmäisessä luvussa, Valkonen kertoo ja lisää, että kirja vain parani tiivistyksen ja toimittajan kommenttien ansiosta.

– Jos kirjoittaa akateemiselle yleisölle, teorian jankkaus on turhaa, koska heidän voi olettaa ymmärtävän keskustelun muuttenkin. Muut lukijat pitkä teoriaosuus saattaa karkottaa. Luhtakallion keskeisin pointti oli, että teoria pitää saada kiin-

teämmin osaksi varsinaista tekstiä ja että se pitää selostaa aina empirian kautta.

Vastapainon avulla Valkosen väitöskirja on päässyt hyvin näkyville ja valtakunnalliseen levitykseen. Julkaisemisen arvostetulla kustantajalla oli Valkoselle eduksi myös itse väitöstilanteessa.

– Olen kova hermoilemaan, mutta väitellessä olinkin ihmeen rauhallinen. Ehkä itsevarmuutta tuki ajatus siitä, että väitöskirjani oli tavallaan jo hyväksytty, kun Vastapainokin oli ottanut sen julkaisuun, Sanna Valkonen pohtii.

E-kirjasta populaaritaivaalle

Kun *Tenka Issakainen* alkoi muutama vuosi sitten pohtia missä julkaista oma väitöskirjansa, kriteereinä olivat kirjan helppo saatavuus ja mahdollisimman laaja lukijakunta.

Työnimellä ”Tavallista taikuutta” kulkeva tutkimus tarkastelee taikauskkoa suomalaisessa kansanperinteessä, ja se sijoittuu kulttuurihistorian alalle. Issakainen aloitti tarjoamalla väitöskirjaansa kotimaiselle yleiskustantamolle, joka oli julkaissut samanlaisesta aihepiiristä myös aiemmin. Kustantaja oli kiinnostunut mutta piti aihetta liian spesifinä.

– Mietimme yhdessä, voisiko käsikirjoitusta muokata johonkin muuhun muotoon. Ehdotin, että voisin kirjoittaa tutkimuksen pohjalta lintukirjamaisen teoksen, joka keskittyy siinä esiintyviin satuolentoihin. Kyseessä ei siis ole väitöskirjani popularisoitu versio vaan aivan oma kokonaisuutensa, Tenka Issakainen selventää.

Tähän ideaan kustantamo tarttui heti. Issakaisen satuolentokirjan on määrä ilmestyä jo ennen ensi joulua. Vaikka uuden kirjan kirjoittaminen vaati oman aikansa, se ei Issakaisen mukaan ole läheskään yhtä vaativaa kuin väitöskirjan tekeminen. Tällä kertaa kaikki materiaalit ja tieto ovat jo valmiina.

Varsinaisen väitöskirjansa Tenka Issakainen julkaisee e-kirjana etupäässä siksi, että se on nopeampaa ja saatavuus paperikirjaa parempi. Issakainen kertoo, että vielä muutama vuosi sitten moni kollega epäili Issakaisen suunnitelmaa ja varoitti, että e-kirjat häviävät helposti verkkoon. Nykyään monet heistä pitävät e-kirjaa fiksuna tapana julkaista tutkimusta.

– Ja voihan väitöskirjasta julkaista vielä päivitetyn paperiversionkin joskus myöhemmin, Tenka Issakainen pohtii.

retket

ehtoja on tarjolla?

Isojen kanssa englanniksi

Ruotsissa kasvaneelle *Carina Keskitalolle* oli alusta lähtien selvää, että hänen väitöskirjansa valmistuisi englanniksi ja että se tulisi ulos sekä Lapin yliopiston omassa sarjassa että kansainväliseltä kustantajalta.

Jätettyään tutkimuksensa tarkastukseen vuonna 2002, Keskitalo lähetti saman käsikirjoituksen kahdelle globaalille kustannustalolle. Routledge kiinnostui kirjasta heti, ja se olisi hyväksynyt Keskitalon väitöskirjan julkaisuun sellaisenaan. Hän itse halusi kuitenkin tehdä käsikirjoitukseen vielä useita muutoksia. Siihen kului muun työn ohella kokonainen vuosi.

– Halusin tehdä kirjasta tosi hyvän ja miellyttävän lukea. Tekstistä lähti kaksi lukua pois, ja se lyheni muutenkin huomattavasti. Väitöskirjassa kaikki pitää perustella juurta jaksain, ettei vastaväittäjillä olisi mitään huomautettavaa. Lukijan kannalta tekstistä tulee kuitenkin helposti liian raskasta.

Negotiating the Arctic: the Construction of an International Region ilmestyi runsas vuosi myöhemmin. Lapin yliopiston sarjassa väittelyn yhteydessä julkaistua kirjaa uusi teos muistutti vain jossain määrin.

Keskitalolle kokemus suuren kansainvälisen kustantajan kanssa työskentelystä oli lähes yksinomaan hyvä.

– Se täytyy tosin muistaa, että pohjimmiltaan Routledgen kaltaiset kustantamot ovat suuntautuneet itse julkaisemiseen. Ne haluavat valmiin käsikirjoituksen. Kun jätin lopullisen version Routledgelle, huomasin siinä vielä muutamia virheitä. Siinä vaiheessa minun täytyi kuitenkin jo maksaa kustantajalle pieni korvaus saadakseni puuttua niihin.

Nuorelle tutkijalle Routledgella julkaistu kirja on kuitenkin ollut valttia.

– Ensimmäistä työpaikkaa hakiessa minulla oli siitä valtavasti apua. Nykyään teen paljon töitä luonnontieteilijöiden kanssa, ja niissä piireissä kirjoilla ei ole niin paljon väliä, koska julkaisu tapahtuu etupäässä artikkelimuodossa. Yhteiskuntatieteissä kirjojen julkaiseminen hyvällä kustantajalla on kuitenkin yhä todella tärkeää. ●

Sanna Valkosen uunituore väitöskirja Poliittinen saamelaisuus ilmestyi Vastapainolta viime syksynä. Tenka Issakaisen (vas.) väitöskirja purjehtii laajalle lukijakunnalle sekä elektronisesti että populaarissa fantasia-asussa.

Kolumni

Saara Koikkalainen

Sinä kesänä hän lopetti turvavyön käytön

Näin alkaa romaani, jonka kirjoitan kun väitöskirja on valmis, lapset ovat isompia tai olen eläkkeellä. Tärkein on jo mietitty, romaanin luonnetta kuvaava avauslause. Ei ole nimittäin yhdenkään, kuinka teos alkaa.

Ensimmäinen lause voi kertoa kirjan tapahtumapaikan: *Jukolan talo, eteläisessä Hämeessä, seisoo erään mäen pohjoisella rinteellä, liki Toukolan kylää*¹. Se voi myös määrittellä kirjan tai jopa koko kirjasarjan hengen: *Alussa oli suo, kuokka ja Jussi*.² Hyvä avaus voi koukuttaa lukemaan lisää vihjaten mysteeristä: *Elokuun alussa huomasin, että vaimoni oli rakastunut*.³

Kertoja voi aloittaa tarinansa viittaamalla hetkeen, josta kaikki alkoi: *Se juhannus nostatti tsunamin, josta minä selvisin*⁴ tai *Olin juuri saanut tietää, että en kuolisikaan*.⁵ Joskus lukija vain yksinkertaisesti temmataa tarinaan, joka on käynnissä tässä ja nyt: *Raid ajoi ja Nygren nukkui takapenkillä*.⁶

Avauslause voi olla pitkä ja polveileva jos itse kirjakin on sitä: *Vivan Falleniuksen ensimmäinen päivä herrasväki Gulfen kotiapulaisena kahdeksan huoneen huoneistossa Boulevardinkadulla sattui Venäjän kenraalikuvernööri Bobrikovin murhan ensimmäiseksi vuosipäiväksi*.⁷ Se voi olla myös lyhyt heijastaen kirjailijan napakkaa tyyliä: *Makasin sohvalla ja katselin urheiluruutua*.⁸

Toisaalta kertomus voi käynnistyä yllättävästäkin paikasta: *Näkymä pölyisen, osittain resuisen perunasäkin sisästä ei lopulta ollutkaan pelottava*.⁹ Tai luoda mielikuvan runollisuudesta ja hauraudesta: *Minä jaksan tämän päivän*.¹⁰

Joskus kirjasta ei tarvitse lukea kuin ensimmäinen kappale saadakseen tietää, pitääkö siitä vai ei. Olemme IngaLill-lukupiirin naisporukassa lukeneet viiden vuoden aikana noin 66 kirjaa: Finlandia- ja Booker-palkittuja, kotimaisia, ulkomaisia, bestsellereitä, Intia- ja Afrikka-kirjoja ja novellikokoelmia.

Hyvien kirjojen lukeminen luo kuvitelman, että itsekin

pystyisi samaan. Romaanini olisi lyhyempi kuin *Westön*, elämänmakuinen kuten *Väisänen* ja kanta-aottava kuten *Saision*. Tyytyisin siihen, etten olisi *Linnan* veroinen, kunhan New York Times kehuisi *Hirvosen* tapaan myös minun teostani.

Kirjani käsittelisi keski-ikäisen äidin ongelmia – kirjoittavathan monet kirjailijat itsensä teoksiinsa. Se ei olisi kuitenkaan omaelämäkerrallinen, vaan yhdistelisi elämän ruuhkavuosien teemoja. Päähenkilöllä olisi kiireinen työ, pieniä lapsia ja huikentelevainen aviomies, jota vaimo kohtelisi yhtenä lapsistaan. Täydellinen perhe ja työelämä olisi riippa, jota kymppin tyttö raahaa perässään.

Kirjan viimeinen lause päättää tarinan ja sulkee avauslauseen aloittaman kehän. Hyvä lopetus voi jättää tulevaisuuden avoimeksi tai ratkaista arvoituksen. Tai sitten jotakin siltä väliltä, kuten *Tammisen* urheiluruutumiehen tapauksessa: *Kaiken jatkuminen ennallaan on pakahduttavan onnellista ja pelottavaa*.

Lopetuslause voi olla kaunis ja vertauskuvallinen, kuten *Kiven Seitsemän veljeksien* elämän päivän ja sen vaiheiden kuvaus: *Se kulki rauhallisesti puolipäivän korkeudelle ylös ja kallistui rauhallisesti alas illan lepoon monen tuhannen, kultaisen auringon kiertoessa*.

Omasta kirjastani puuttuu vielä parisensataa sivua siitä keskeltä, itse asiassa heti avauslauseen jälkeen. Valmistaa teosta odotellessa voitte itse kukin kuvitella tapahtumat, jotka johtavat loppulauseeseen: – Äiti, miks sä et laita turvavyötä, kun meidänkin täytyy?

P.S. Hyviä lukuvinkkejä IngaLill-kerhon kirjastosta: www.librarything.com/catalog/IngaLill

1 Aleksis Kivi: <i>Seitsemän veljestä</i>	6 Harri Nykänen: <i>Raid ja mustempi lammas</i>
2 Väinö Linna: <i>Täällä Pohjantähden alla</i>	7 Kjell Westö: <i>Missä kuljimme kerran</i>
3 Pirjo Hassinen: <i>Kuninkaanpuisto</i>	8 Petri Tamminen: <i>Mitä onni on</i>
4 Pirkko Saisio: <i>Voimattomuus</i>	9 Hannu Väisänen: <i>Toiset kengät</i>
5 Maarit Verronen: <i>Karsintavaihe</i>	10 Elina Hirvonen: <i>Että hän muistaisi saman</i>

Enemmän kuin osiensa summa

Opintopäällikkö *Mikko Vehkaperä* on harrastanut kuorolaulua 8-vuotiaasta lähtien. Kuorolaulussa Mikkoa viehättää kurinalaisuus ja sosiaalisuus.

– Laulaminen on minulle henki ja elämä: en osaa yksinkertaisesti elää ilman musiikkia. Kun muutin Rovaniemelle 1997, olin jo toisena päivänä Seitakuorossa ja ollessani virkavapaalla Helsingissä hakeuduin kuoroon neljässä päivässä, Mikko sanoo.

Kansainvälistä mainetta niittäneen Seitakuoron perusohjelmisto koostuu klassisesta kamarikuororepertoarista, uudesta vaativasta kuoromusiikista sekä vanhasta musiikista. Kuoron tavoitteena on tehdä tunnetuksi lappilaista musiikkia. Seitakuoro onkin kantaesittänyt usean lappilaisen säveltäjän tuotantoa.

Seitakuoroa johtaa Viron musiikkiakatemiasta kuoronjohtajaksi valmistunut *Kadri Joamets*.

– Kadri on kuoron musiikillisen linjan sielu, ja hänen johdolla kuoro on lähtenyt uuteen nousuun.

Vehkaperä toimii Seitakuoron varalaulunjohtajana. Hän johtaa kuoroa, johtajan ollessa estyneenä sekä osallistuu ohjelmiston suunnitteluun ja uusien laulajien valintaan. Kuorossa on tällä hetkellä lähes 40 laulajaa, mutta määrää elää koko ajan.

– Uusia laulajia kuoroon valitaan pari kertaa vuodessa. Valinnassa painotetaan kunkin äänen sopivuutta kokonaisuuteen. Sopraanoja meillä on tällä hetkellä riittävästi, mutta altoista on puutetta. Myös kuoroon sopivia tenoreita saisi olla enemmän, Mikko pohtii.

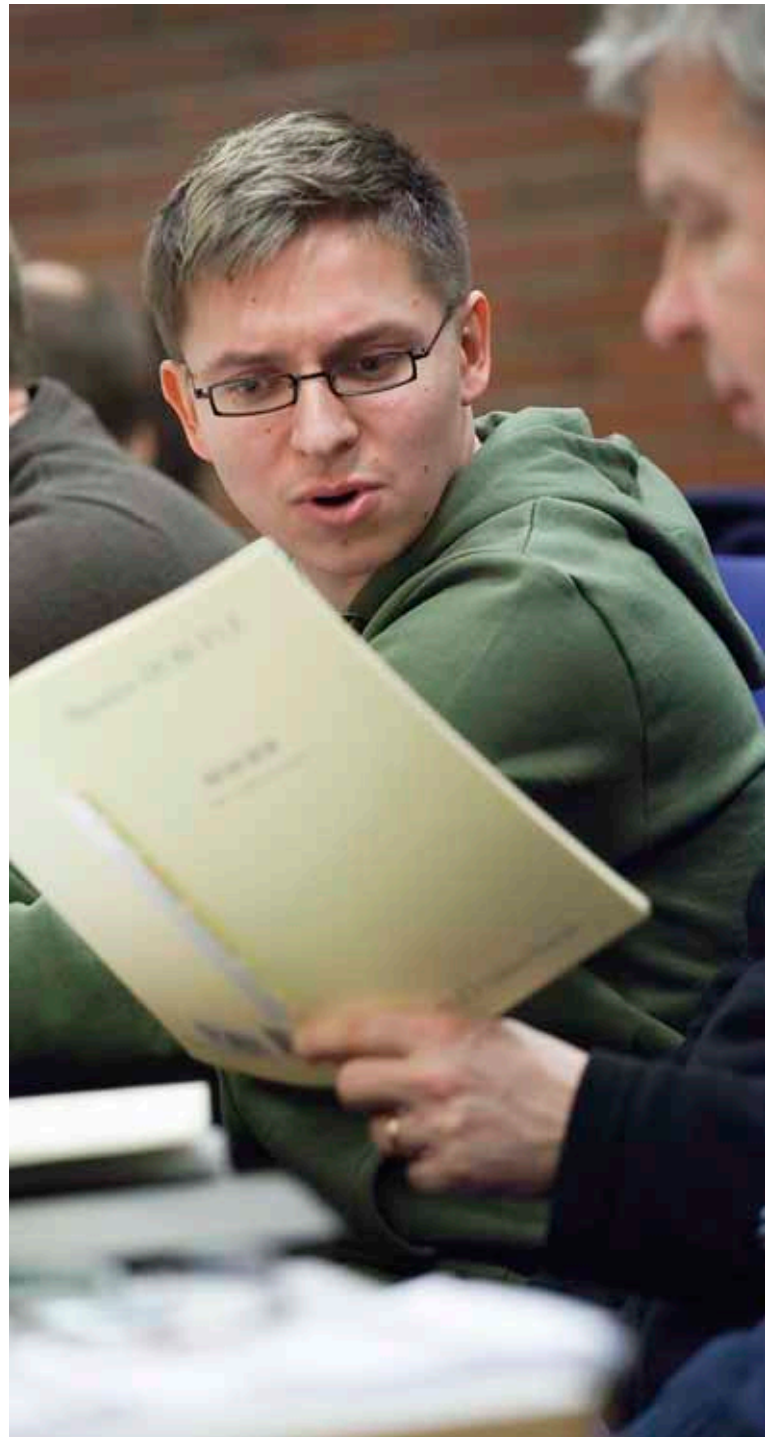
Seitakuoro on palkittu useissa kansainvälisissä kuorokilpailuissa. Erityistä kiitosta kuoro on saanut pehmeästä soinnistaan.

– Meillä on poikkeuksellisen hyvä yhteishenki, ja juuri sen vuoksi kuoromme on enemmän kuin osiensa summa. Hyvä henki ja kuoron lämmin sointi paikkaavat teknisiä puutteita, joskin myös kuoron tekninen osaaminen on kehittänyt viime vuosina roimasti, Vehkaperä sanoo.

Kuorolla on erilaisia ohjelmistoja 3–5. Vuosi 2011 on Seitakuoron 50-vuotisjuhlavuosi, jonka ohjelmistoon tulee mm. säveltäjä *Jan Hellbergiltä* tilattu suomalainen kantaesitys. Kuoron lähiajan tavoitteena on keskittyä pääsiäis- ja kevätkonsertteihin.

Myös kuorolaisen tulee huolehtia kunnostaan. Vehkaperän mukaan yksi hyvä tapa pitää ääntä kunnossa on laulaa oikein. Toki laulaminen edellyttää myös hyvää lihaskuntoa.

– Kyllähän siinä endorfiinit jylläävät, kun esitys on mennyt putkeen. Tunne on sanoin kuvaamaton, Mikko pohtii.

> Mikon linkit

www.seitakuoro.fi – oma kuoroni Rovaniemellä

www.sulasol.fi – Suomen laulajain ja soittajain liiton (kuoroliittojen liiton) kotisivut

www.tampere.fi/vocal – Tampereen sävel-festivaalin kotisivut (Suomen ykköskuorofestivaali!)

Tuokio

*Japanissa ei ole
karaokebaare-
ja vaan karaoke-
koppeja. Klubi on
jaettu erillisiin
huoneisiin, joi-
ta kaveriporukat
voivat vuokrata.
Muuten kukaan ei
uskaltaisi laulaa
mitään. :) Olem-
me tosi ujoja.*

Yumi Yamane
Taiteiden tiedekunnan
vaihto-opiskelija ja
ravintola Hulibumban
karaoke-emäntä

Valokuva Laura Junka

Barentsin matkailutalouden tule

Barentsin

alueen sekä Lapin matkailun

liiketaloudellisessa tutkimisessa ja kehittämisessä

on kyse strategisesta älykkydestä: vapaa-aikatalouden ja glokaalien

matkailuilmioiden tunnistamisesta. Lapin korkeakouluilla on huippupaikka myydä

arktista osaamistaan sekä ennakoita alueen matkailullisia, kulttuurisia ja ekologisia vaikutuksia.

Kansainvälinen matkailutalous kärsii voimakkaasta palvelujen kysynnän laskusta valtioiden miljardielvytystoimenpiteistä huolimatta. Yhä useammassa palveluyrityksessä kassavirtojen hallinta on muuttunut kaaoksen hallinnaksi. Asiakasorganisaatiot säästävät työ-, kannuste- ja koulutusmatkoistaan sekä perheet vapaa-ajan matkoistaan.

On syytä katsoa kuitenkin eteenpäin vuoteen 2020 ja ennakoita Lapin elämys- ja vapaa-aikatalouden liiketoimintaympäristön kehitystä eli skeneä sekä matkailu-alueita ja palvelumaailmoja. Lapin kilpailuympäristö onkin tulevaisuuden- ja matkailutalouden tutkijalle moniheiasteinen kristallipallo, jossa yhdistyvät kauppa, hospitality-ala, elämys- ja vapaa-aikatalous sekä työ-, luonto-, selfness-, kulttuuri- ja liikuntamatkailu.

Ennakoitava matkailutalous

Lapin matkailutaloudessa on runsaasti ennakoitavia ja tunnistettavia ilmiöitä. Euro-matkailun ja ulkonasyömissä kasvuluvut ja -ennusteet ovat edelleen positiiviset, paikoin hyvät. Kokous-, kauppakeskus-, kylpylä-, messu- ja tapahtumateollisuuden liikevaihto kasvaa vuosina 2010–2020. Vaurastuneet aasialais-, kiinalais- ja intialaissukupolvet haluavat nähdä Euroopan.

Skandinavian matkailuväki uskoo, että Pohjola säilyy Euroopan viimeisenä erämaana sekä kiinnostavana matkailu-

kulttuuri- ja luontokohteena. Euroopan unioni haluaa säilyttää Pohjois-Euroopan hyvinvointialueena sekä puu-, selluloosa- ja metalliraaka-aineen tuotantoalueena. Transmoderneista miljöistämme muodostuukin hyvinvointi- ja lifestyleollisuuden symboleja, jonka myös kansainvälinen matkailu-, rahoitus- ja rakennusteollisuus huomaavat. Ympäristömme sekä ilman ja veden laatu toimivat ydinmagneetteina kun muutto- ja sijoittautumispäätöksiä tehdään.

Yleisesti Lapin matkailulogiikka ei muutu. Se on glokaalia vapaa-aika-, lifestyle- ja elämys(pien)teollisuutta, joka koostuu asiakasta kiinnostavista palvelusisällöistä: matkansuunnittelu- ja varausjärjestelmistä sekä kuljetus-, ravitsemis-, majoitus-, kokous-, ohjelma- ja viihdepalveluista. Barentsin alueen kaivos- ja infrastruktuuri-investoinnit synnyttävät uusia palveluja. Uudet asukkaat tarvitsevat vaihtelua, virkistystä, riemuliiterteitä ja sirkushuveja; kyse on vain siitä, mikä (maa)kunta uskalltaa ottaa riskin ja/tai saa koko toimintaverkoston (asuminen, liikkuminen, harrastustoiminta, viihde ja vapaa-aika) toimimaan.

Norja ja Ruotsi skannaavat Suomen matkailukeskuksia, koska sijoittajat ovat nähneet matkailukeskusten ja -kaupunkien tuottoasteet. Ihmiset taas pyrkivät luontevasti kohti keskuksia, joissa kauppa, viihde-, hyvinvointi-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut on koottu samalle alueelle. Siellä

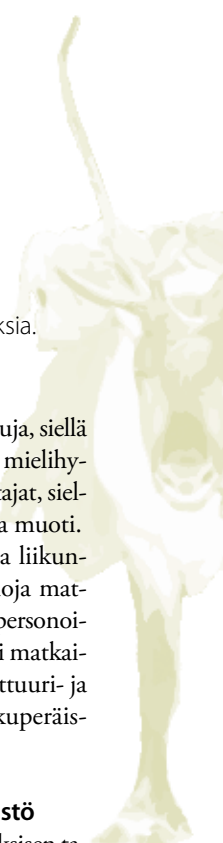
missä on tunne- ja kokemuspalveluja, siellä ovat ihmiset. Ja missä ovat ikuista mielihyvää ja terveyttä etsivät tavis-kuluttajat, siellä ovat myös brändit, konseptit ja muoti.

Luonnonpuistoja, kulttuuri- ja liikuntakeskuksia, kyläkouluja ja vanhoja matkailukeskuksia rekonseptoidaan, personoidaan ja designataan. Yhä useampi matkailija suosiikin pieniä hotelleja, kulttuuri- ja luontokohteita, porotiloja ja alkuperäismiljöitä.

Ennakoimaton kilpailuympäristö

Monet yritykset toimivat kompleksisen talouden ja ympäristömuutoksen ytimessä. Lentoyhtiöt ja hotelliketjut voivat tehdä täysin odottamattomia siirtoja, kilpailijat ostavat liiketoimintoja tai asiakkaat katoavat kartalta. Matkailijanomadit käyttäytyvät entistä kameleonttimaisemmin. Matkailu on pohjoisessa ikuista riskibisnestä!

Ilmastomuutoksen seurannaisilmiöt ovat entistä vaikeammin ennustettavissa. Kilpailukykyiset ja vetovoimaisimmatkin matkailualueet ovat avuttomia suuronnettomuuksien ja hallitsemattomien ympäristökatastrofen edessä. Maabrändien markkinointitykit ja aluekonseptioijat eivät voi mitään, jos epidemiat, kriisien etäpesäkkeet tai saasteet leviävät tai ydinvoimalat luovat imago-ongelmia. Tässä mainekilvassa autenttisuus on katoavaa kansaperinnettä, jos/kun neuvostoaikaiset säteilykohteet paljastuvat

vaisuus

Hyperdynaamisessa taloudessa elävät kansainväliset matkanjärjestäjät Frankfurtissa, Lontoossa ja Moskovassa voivat jättää vakiintuneetkin tuotteet portfoliossaan. Lappi on heille vain niche-tuote ja pieni matkailijoiden jakelualue. Kohteessa kuljetusyrietykset ja matkailuorganisaatiot sekä niiden markkinointi- ja palveluprosessit taas ovat kytköksissä niin tiiviisti, että esimerkiksi konkurssit, sopimusten päättymiset, yhden lento- tai laivayhtiön tai junavuoron lopettamiset voivat aiheuttaa dominoefektin ja vaikuttaa nopeasti koko palveluketjuun. Venäläisten Suomen viisumien saannin (uudelleen)vaikeutumisen, panepidemioiden, pikasodat ja ympäristötuhot muuntavat matkailijoiden liikkuvuutta ja matkakohteen saavutettavuutta nopeasti.

Yhdelläkään ekonomistilla ei ole tarkkaa tietoa, muodostuuko lähivuosien kansainvälisestä matkailutaloudesta W- tai L-kurvinen. Optimistit uskovat U-, jopa V-kurviin sekä näkevät osakekaupassa ja yritystaloudessa piristymistä. Pessimistit uskovat seitsemän vuoden synkkiin ja laihoihin vuosiin, koska valtioiden miljardien pelastus- ja elvytysrahat ovat vain stimulantteja. Realistit, varsinkin kokeneet yrittäjät, tietävät, että sesonkivaihtelu kuuluu talouteen ja varatilillä on aina oltava sopivasti rahaa.

Vapaa-aikatalouden virtuaalisessa ja fyysisessä pelikentässä matkakohteet kilpailevat ankarasti keskenään. Samalla saitilla ja lomakohte 2.0:ssa ovat rinnakkain New York, Tokio, Espanja ja Lappi. Kaikista kohteista löytyy wellnessiä, elämyksiä, hippoja ja esi-isien kirveenpäitä. Dynaamisessa (mielikuva)taloudessa huippubrändikin sijoittuu matkailun hypermarketin takosaan. Monimutkaistuvilla digimatkailumarkkinoilla tunnetutkin kohteet hukkuvat hakukoneiden, sosiaalisten medioiden sekä tiedon-, tarinan- ja videonvälityskanavien bittikosmoksiin.

Barentsin matkailu polarisoituu edelleen. Isot, globaalit ja kansalliset hotelliketjut vahvistavat asemaansa yritysostoin ja koalitionoin. Vakavaraisimmat operaattorit, tunnetuimmat brändit ja palvelukonseptit näkyvät ja haluavat parhaille pelipaikoille. Tähtäin ei ole tässä pelissä suinkaan Kirkkonieni tai Salla vaan Murmansk!

Matkailukeskusten yleisöt hajoavat tavismatkailijasta seniorihiittäjiin Teen Chick -perheistä luksusELLEIHIN. Trendihakuisille kohteen pitää ilmentää lifestylea, muotia ja olla jetset-piirien suosiossa. Lapin volyymi tulee kuitenkin nyt ja aina jokaturistin kukkarosta tai visalta, mutta casual-palveluista hän ei halua maksaa liian kalliisti – vau-efekteistä kyllä. Omalla rahalla

matkustavat valitsevatkin sellaisia lomakohteita, joissa on tekemistä ja hauskaa.

Korkeakoulut Barentsin kehittämisessä

Ennakoivassa matkailututkimuksessa tulevaisuutta ei keksitä – vaan rakennetaan. Visionäärisessä suunnittelussa yhdistyvät pysyvät ja tunnistettavat ilmiöt sekä ennakoimattomat, ei-lineaariset muutostekijät. Visioinnissa on tärkeintä säilyttää suhteellisuudentaju sekä taito erottaa kansainväliset ja paikalliset muutosajurit, vakaat ja dynaamiset talousalueet sekä nopeasti muuttuvat eli hypersykliset markkinat.

Olipa matkailumarkkinat miten dynaamiset tahansa, Barentsin matkailuorganisaatiot tarvitsevat ennen kaikkea ympäristöosaajia ja -johtajia. Matkailukoulutuksessa pitääkin lisätä ympäristösisältöjä: ekologisuuden, vastuullisuuden, ympäristönsuojelun ja hiilidioksidipäästöjen vähentämisen tulisi korostua kaikissa opintojaksoissa. Opetussuunnitelmien, koulutusohjelmien ja kampusten tulisi muuttua vihreiksi.

Lapin korkeakoulukonsernin instituutit ja Arktinen keskus tarvitsevat tuekseen väkivahvan Barents-instituutin, jonka päätehtävänä olisi pohjoisen pallonpuoliskon kehityksen monitieteinen tiedustelemineen sekä arktisen alueen innovaatio toiminnan edistäminen. Asiakkaat ovat jo olemassa: EU, eri maiden hallitukset, hyvinvointi-, koulutus-, energia-, kaivos-, matkailu-, so-tateollisuus ja tiedustelupalvelut. Barents Business Intelligence -huippuraporttien ja -workshopien hinnat pyörivät miljoonissa dollareissa, mutta me jaamme sen tiedon ilmaiseksi. ●

V. A. Heikkinen
Tulevaisuusparraaja
Lapin yliopisto

Yliopettaja, palveluinnovaatiot
Haaga-Helian ammattikorkeakoulu

Viestinviejä

Kun arktisella alueella tapahtuu jotain kiinnostavaa, kertoo Markku Heikkilä sen muillekin.

Markku Heikkilä on arktisuuden konkari: toimittajavuosinaan hän on ennättänyt muun muassa koluta läpi kaikki arktiset valtiot. Mieleen ovat jääneet etenkin Pohjois-Kanadan ja Alaskan eksoottiset maisemat ja paikallisten ihmisten elämässä jo selvästi näkyneet elinympäristön muutokset.

– Toisaalta ikimuistoisia olivat myös Neuvostoliiton viime hetket ja Kuolan alueen avautuminen ja maailmanloppua muistuttaneiden teollisuuskombinaattien näkeminen.

Kun pohjoisiin kysymyksiin erikoistunut Kalevan toimittaja *Markku Heikkilä* kirjoitti ensimmäistä kirjaansa, vuonna 1998 ilmestynyttä journalistista yhteenvetoa arktisten alueiden siihenastisista tapahtumista ja tulevaisuuden suunnasta, odotettiin taloudellisen ja valtioiden välisen yhteistyön etenevän huimaa vauhtia arktisilla ja pohjoisilla alueilla.

– Barentsin alueen suhteen oli jopa uto-

pistisiä odotuksia: että rajat aukeavat hetkessä ja tavarat virtaavat esteettä. Niin ei ole vielä nykyisinkään, Heikkilä toteaa.

Arvioitua rauhallisemmasta tahdistasta huolimatta moni asia on muuttunut pohjoisella maailmankolkalla. Ilmaston ja ympäristön muutokset ovat nostaneet alueen ihmisten tietoisuuteen. Pohjoisten meriväylien avautumisesta ja luonnonvarojen hyödyntämisestä puhutaan yleisesti.

Ja Markku Heikkilästä on tullut tiedeviestinnän päällikkö Lapin yliopiston Arktiseen keskukseseen.

Koukussa pohjoiseen

Siinä missä arktisella ja pohjoisella alueella viime vuosina tapahtuneista muutoksista on tiedetty – ainakin teoriassa – jo parikymmentä vuotta, ei Markku Heikkilän matka ole ollut yhtä ennustettavissa.

Syntyperäinen pirkanmaalainen ajautui pohjoiseen sattumalta. Tampereen yliopiston toimittajaopiskelija tuli Ouluun Kalevan kesätoimittajaksi 1980-luvulla ja jäi sille tielleen. Arktisiin ja Barentsin alueen asioihin pitkän linjan journalisti jäi koukkuun – tietenkin töissä.

– Kun Barentsin alueen yhteistyö virisi 1990-luvun alussa, ajauduin seuraamaan alueen kehitystä politiikan toimittajana. Arktisissa kokouksissa oli aivan eri meininki kuin muilla kansainvälisen politiikan areenoilla: tunnelma oli välitön ja epämuodollinen eikä siellä välitetty, mistä maasta kukin oli. Moni muukin jäi koukkuun: kokouksissa näkee edelleen samoja naamoja, Heikkilä naurahtaa.

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän vetäjänä Heikkilä aloitti helmikuun alussa. Liki neljännesvuosisadan rupeama Kalevassa päättyi hieman kaihoisiin mielin.

– Mutta nyt oli otollinen aika siirtyä uuteen, mikäli sellaista halusin vielä kokea urallani.

Aivan tuntemattomiin vesiin Heikkilä ei hypännyt. Arktinen keskus ja sen työntekijät ovat tuttuja hänelle jo ennestään, sillä hän on seurannut keskuksen tutkimusta kauan toimittajana ja toiminut vuosittain alkupuolella myös Arktisen keskuksen tiedekeskusnäyttelyä uudistaneessa ohjausryhmässä.

Mukaan Barents-buumiin

Tiedeviestinnän päällikkönä Markku Heikkilä korostaa tutkijoiden sanan levittämistä entistä laajemmalle.

– Arktinen keskus on kansallinen tutkimuslaitos, joten sen työn tulosten pitäisi näkyä yhä selvemmin koko maassa. Aika on otollinen, sillä parin viime vuoden aikana arktinen ja pohjoinen tiede on saanut julkista nostetta. Barentsin ja arktisen alueen kysymykset ovat nousseet jopa pie-noiseksi buumiksi.

Siitä huolimatta viestiä riittää vielä vietäväksikin. Viimeaikaiset muutokset alueen ilmastossa, ympäristöolosuhteissa ja taloudessa nostavat tiedon ja tiedeviestinnän tarvetta entisestään. Se näkyy jo eurooppalaisellakin tasolla. Euroopan unioni pohjaa Euroopan arktisen informaatiokeskuksen perustamista, ja Arktinen keskus on ilmaissut halukkuutensa tulla sellaiseksi. Siihen liittyvä operointi sävyttää Heikkilänkin työtä Rovaniemellä heti alusta asti.

– Nyt kaikki puhuvat arktisesta mutta eivät tunnu tietävän, mistä pitäisi puhua. Barentsin kysymyksissä kantavin on tällä hetkellä talouden ääni, arktisessa yhteistyössä painottuvat ilmasto- ja ympäristökeskustelu sekä alkuperäiskansojen asema, Heikkilä arvioi.

Asenteissakin olisi pöyhittävä. Etelän media näkee Lapin ja pohjoisen lähinnä suurena laskettelukeskittymänä. Poliitikkojen Heikkilä näkisi mielellään tarttuvan Barentsin euroarktisen alueen mahdollisuuksiin ja tilanteeseen nykyistä tarmokkaammin.

– Moni perushelsinkiläinen poliitikko puhuu pohjoisesta ja arktisesta enemmän kuin pohjoissuomalaiset itse, Heikkilä soimaa mutta myöntää, että Suomessa asiaan on havahduttu muutenkin vasta äskettäin. Takavuosina aloitteita oli, sen jälkeen seurasi pitkä hiljaisuus.

– Esimerkiksi Norja on tehnyt erittäin aktiivista pohjoisen politiikkaa jo viisi vuotta, osittain maan nykyisen ulkoministerin kiinnostuksen ajamana. Yhdenkin ihmisen innostus voi viedä asioita eteenpäin. ●

Sari Väyrynen

Arktisen keskuksen tiedeviestintä

- Kokoaa ja viestittää arktisista tietoa asiantuntijoille ja suurelle yleisölle
- Palveluita mm. arktiset ja Barentsin alueen tietokannat ja portaalit

Markku Heikkilä

- 48-vuotias yhteiskuntatieteiden maisteri, syntynyt Nokialla
- Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikkö 1.2.2010 lähtien
- Aiemmin pitkä ura Kalevassa, mm. pääkirjoitustoimittajana, kolumnistina ja politiikan toimituksen esimiehenä
- Tiedonjulkistamisen valtionpalkinto 1997 maapallon pohjoisten osien tilannetta valottavasta sanomalehtityöstä
- Barentsin alueen toimittajaverkoston Barents Pressin perustajajäsen ja aktiivi vuosien ajan
- Kirjat: *Arktiset visiot* (1998), *Pohjoisten ulottuvuus* (2006), *Laatokan keivät* (2006), *Kiotosta Kööpenhaminaan* (2009)
- Naimisissa, 3 aikuistuvaa lasta

Kun aistihavainnot yhdistyvät mielikuvitukseen, syntyy mielenmaisema. Kuinka tämän henkilökohtaisen kokemuksen voisi tehdä näkyväksi?

Laura Valkaman työ herää eloon pimeässä.

Visuaalisuus kokemuksen ilmaisijana

Lapin yliopiston graafikot lähtivät jäljittämään paikan henkeä lokakuun ensilumille Pyhätunturille. Annoin opiskelijoiden tehtäväksi eläytyä paikan henkeen ja kertoa kokemuksestaan kuvalla. Kannustin heitä aistimaan paikan tunnelmia ja tilanteita sekä löytämään sen erityispiirteitä.

Oma kokemus suunnittelun lähtökohdanna ei ole graafiselle suunnittelijalle kovin tavanomaista. Yleensä työtä ohjaavat käytötarkoitukset, viestintäväline ja toivotut reaktiot. Omassa projektissani annoin opiskelijoille mahdollisuuden keskittyä omiin

sisäisiin mielikuviin ja visualisoida niitä näkyvään muotoon. Toimeksiannon mukaan lopullinen kuva oli mahdollista tehdä myös matkan jälkeen.

Nokkelat opiskelijat huomasivat heti epämääräisyyden toimeksiannossa. ”Miksi vain yksi kuva ja miten se määritellään”, he pohtivat. Epämääräisyys johti keskusteluun kuvan rajoista: pohdittiin, voiko kuva olla kerroksellinen tai kollaasi ja voiko kuvan kiinnittyminen toisiin kuviin muodostaa uusia merkityksiä.

Opiskelijoiden mielissä risteilivät erilai-

set tuotanto- ja esitystavat. He miettivät, voisiko visualisointi olla valokuva, mitä merkitsee valokuvan läpinäkyvyys ja mitä mahdollisuuksia valokuva antaa kerronnalle. Lopulta sovimme, että kuvan tekijän tulisi näkyä, vaikka ohje tuntuikin veteen piirretyltä viivalta.

Päädyimme yhdessä toimeksiantoon: visuaalinen representaatio kokemuksen ilmaisijana. Oli mielenkiintoista seurata opiskelijoiden mielikuvituksen laukkaa, kun kukin opiskelija sai valita kokemuksilleen sopivan esitystavan.

Monipuolisia töitä

Eräs opiskelija kuvasi työssään välitöntä kokemusta lumimyrskyn kourissa, toinen taas työsti tunnelmiaan matkan jälkeen abstraktiksi sommitelmaksi, joka toimisi hyvin painokankaan kuosina. Kurssilla syntyi myös animaatio, jossa kuvataan kokemusta prosessina.

Opiskelija *Miila Kankaanranta* korosti paikan merkitystä työstäessään matkan kokemuksia.

– Minulla on piirustusvihko aina mukana, ja merkitsen vihkoon aina paikan, jossa olen. Voin piirtää eri paikoissa samaa pupua tai kissaa, mutta kuvissa on aina läsnä myös paikka.

Pyhätunturilla Miilalle lumi määritteli olemista. Hän siirsi paikan viivoihin, koska viiva on hänen tapansa nähdä.

– Puu kasvaa viivasta, tunturi tulee olevaksi ääriviivassaan, putoava taivas on viivojen meteli.

Valokuvaaminen on hyvä tallentamisen keino silloin, kun väline on niin tuttu, että siitä muodostuu kuvaajan herkkyyden jatke. Miilan mukaan valitettavasti useimmat painavat vain nappia ja unohtavat katsoa.

– Ja koska he eivät katso, he eivät myöskään muista kuvien avulla sitä, mitä he halusivat muistaa. Sen sijaan piirtämisen avulla voi irtaantua ikonisesta valon tallentamisesta ja ottaa kuvaan mukaan vain osa näkemästään. Sen jälkeen siihen voi lisätä omia kokemuksia, katsoa yhtä aikaa ulos ja sisälle, Miila sanoo.

Laura Isoluoma sai idean omaan työhönsä mökin hirsistä ja ympäröivistä puista. Hänen kuvassaan voi nähdä myös maaston korkeusvaihteluja. Tumma pinnasta esiin raaputetut värit kertovat ruskan rippeistä, tunturin sinisestä, violeteista kumi-saappaista ja takkatulesta. Tekijä löytää itsensä kuvion keskeltä kokemusten ympäröimänä.

Laura Valkaman mieleen jäi retki Isokurua pitkin Noitatururille, jossa jää oli peilikirkasta ja jään pinnasta heijastui täydellisenä koko metsä.

– Tunturin päälle kiivetessä valo muuttui, ja tunturin laella paistoi aurinko. Lumikököjen muodot olivat siellä erikoisempia kuin muualla, Laura kertoo.

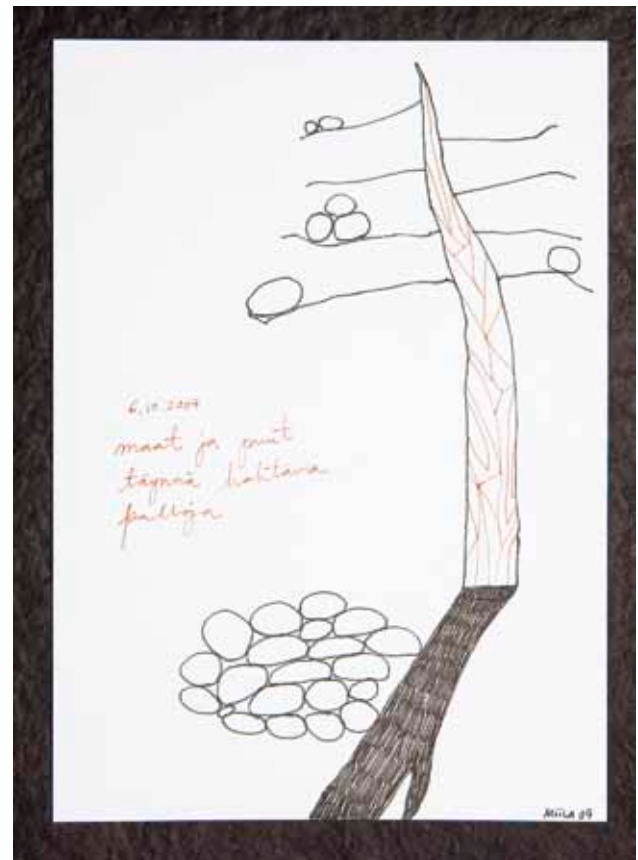
Näkymä toi Lauran mieleen Saharan tai ammoiden kuolleen hallitsijan haudan. Hän näki myös niin henkilökohtaisia asioita, että niistä ei voinut kertoa.

Matkan jälkeen Laura kutsui minut pimeään huoneeseen ja esitteli siellä rakennelmansa. Siinä oma luontokokemus yhdistyy kierrätettyjen materiaalien historiaan. Lasinsirpaleet ovat peräisin juomalasista ja kotitalon rikutusta alaoven ikkunasta. Teoksen lumihyypiöt saivat alkunsa lumisista oksista, jotka näyttivät paksuissa turkeissa seisoskelelta naisilta. Toiset, pomppivat hyypiöt, taas nauttivat rakentaessaan lumesta uusia ja uusia ukkoja. Valaisimme teosta pienen lampun avulla sisältä päin, jolloin jäinen pinta näkyi, ja teos alkoi muuttua muotoaan lampun liikuttelun myötä.

– Oikeastaan työ on oma kokemukseni vain silloin, kun minä valaisen sitä, Laura totesi. ●

Laura Isoluoma raaputti herkkää ja epätasaista.

Otteita Miila Kankaanrannan piirustusvihkosta: Maat ja puut täynnä hohtavia palloja.

Saint-Malon historiallisen merikaupungin panoraama.

Tornio ja Saint-Malo pitävät yhtä Maupertuis'n merkeissä

Lapin yliopistossa 16. kesäkuuta 2009 tarkastettu ranskankielinen väitöskirjani oli ensimmäinen matkailuhistoriallinen tutkimus *Pierre Louis Moreau de Maupertuis'*n Lapin-matkasta 1736–1737. Väitöskirja herätti kansainvälistä huomiota, sillä Maupertuis'n Baselissa 1759 tapahtuneesta kuolemasta tuli viime vuonna kuluneeksi tasaluku 250 vuotta, ja asia noteerattiin useissa Euroopan maissa. Huomattava joukko ranskalaisia Maupertuis-asiantuntijoita osallistui väitöstilaisuuteeni Rovaniemellä.

Ranskalaisseikkailijan muistoa vaaliva Maupertuis-säätiö sekä useat Tornionlaakson kunnat yhdistivät voimansa järjestääkseen kansainvälisille vieraille unohtumattoman elämysohjelman. Väitöksen jälkeen vieraat saivat tehdä Tornionlaaksoon kahden päivän kiertoajelun, jossa liikuttiin Maupertuis'n jalanjäljillä. Alkuperäisen kolmiomittauksen kärkipisteistä matkalaiset vierailivat muun muassa Aavasaksalla, jossa keskiyön aurinkokin näyttyi.

Ranskalaisvieraat herättivät ansaittua huomiota, koska he olivat sonnustautuneet 1700-luvun asuihin peruukkeineen, kolmikolkkahattuineen ja miekkoineen kaikkiin niin kuin tämän kirjoittajakin. Menneen maailman asuissa kävimme tervehtimässä Tornion kaupunginjohtajaa *Raimo Ronkaista*, joka sai vastaanottaa Maupertuis'n bretagnelaisen syntymäkaupungin Saint-Malon kärppäkoristeisen lipun.

Maupertuis'n elämään liittyvillä paikkakunnilla, kuten Saint-Malossa ja Baselissa, Pariisissa ja Berliinissä ynnä muualla, on omat akateemiset Maupertuis-entusiastinsa, joiden avulla voitaisiin muodostaa eurooppalainen Maupertuis-verkosto Lapin ja erityisesti Tornionlaakson kulttuurimatkailun kehittämiseksi. Bretagnessa Maupertuis'n mukaan on nimetty muun muassa teknillinen lukio ja tiedennovaatiokeskus.

Historiallinen Saint-Malo on monien muidenkin Ranskan suurmiesten, kuten kirjailija Chateaubriandin, syntymäkaupunki. Saint-Malo on linnoitettu kaupunki, jonne pääsyä meren puolelta lukitsee sakarahaarjaisten bastioni-

saarten salpa. Kaupunki muistetaan Colbertin vuonna 1681 laillistaman kaappaussodan (*guerre de course*) pitkäaikaisena tukikohtana. Ranskalaisten oman käsityksen mukaan laivakaapparit eli ”korsaarit” olivat herrasmiehiä eivätkä suinkaan merirosvoja, mutta kanaalin vastarannalla ollaan asiasta eri mieltä.

Kaapparit hankkivat toiminnallaan suuria omaisuuksia, johon Saint-Malon vanha vauraus perustuu. Aika moni kaappari rakensi loistokkaan maalaiskartanon (*malouinière*), jollaisia on kaupunkia ympäröivällä maaseudulla tusinoittain. Pierre-Louis Moreau de Maupertuis syntyi tällaiseen miljööseen Saint-Élierin kartanossa Rance-joen rannalla, sillä hänen isänsä oli menestyksekkäs kaappari, jonka kuningas aatelo.

Kaikkeen tähän olimme tutustumassa Maupertuis-säätiön edustajan korkeakoulupastori *Tuomo Kortteen* kanssa syksyllä 2009. Saint-Malon kaupunki järjesti Maupertuis'n merkkivuoden kunniaksi tapahtuman, johon toimme terveiset pohjoiselta napapiiriltä.

Maupertuis-konferenssi pidettiin Saint-Malon kaupunginteatterissa, jonne oli kokoontunut toistasataa historian harrastajaa. Minä kerroin Maupertuis'n matkasta napapiirille ja näytin kuvia Tornionlaaksosta. Toinen puhuja, paikallishistorioitsija *Gilles Foucqueron* selosti Maupertuis'n sukujuuria.

Saint-Malo on monien löytöretkeilijöiden kotikaupunki. Kaupungin kulttuurielämässä kiinnostava vuotuinen tapahtuma on kirja- ja elokuvafestivaali *Étonnants voyageurs* (Hämmästyttäviä matkamiehiä). Festivaali on järjestänyt satelliittitapahtumia mm. Bosniassa, Haitissa, Irlannissa, Malissa ja Yhdysvalloissa – kenties jonakin vuonna Lappi voisi olla yhteistyökumppanina?

Uusi keksintö puutuotteiden visualisoimiseksi

Suomalaisen puunjalostusteollisuuden tutkimus- ja kehitystyö kaipaa kipeästi *Jouni Kivelän* kaltaisia sitkeitä sissejä, jotka uskovat ideaansa. Insinööri Kivelä hakeutui teollisen muotoilun opintojen pariin Lapin yliopistoon, koska hän halusi lisää tietoa käyttäjälähtöisestä suunnittelusta.

– Insinöörikoulutuksessa ei opeteta riittävästi asiakaslähtöistä suunnittelua, mikä on johtanut siihen, että teollisuudessa ei tunneta riittävän hyvin konseptisuunnittelun prosesseja. Niinpä teollisuudessa keskitytään olemassa olevien tuotteiden valmistukseen eikä tuotteen kehittäminen ole oikein kenenkään vastuulla, Kivelä sanoo.

Kivelä arvostelee myös sitä, että Suomessa yksityisen henkilön on vaikeata saada rahoitusta innovaatiotoimintaan: Keksintösäätiö on ainoa yksityishenkilöitä rahoittava, ja Tekes rahoittaa ainoastaan osakeyhtiöitä.

– Maamme innovaatiotoiminnassa ongelmana on se, että viranomaiset eivät uskalla ottaa riskiä uusia innovaatioita rahoittaessaan. Tämä näkyy mm. siinä, että edelleen 70 prosenttia Tekes-rahasta menee Nokialle, koska virkamiehet haluavat välttää riskiä riskirahoitusta myöntäessään.

Lapin yliopiston teollisen muotoilun levyntaivutus kurssilla Kivelä sai idean kerrospuutekniikasta, jolla voitaisiin valmistaa eräänlaista design-puuta, joka soveltuisi paneelien ja huonekalujen sekä koriste- ja käyttöesineiden valmistukseen.

Kivelän vuosien ajan kehittelemä prosessi perustui alussa ristiin vanerointiin ja viilujen läpivärjykseen. Menetelmä avaa aivan uusia mahdollisuuksia puusta tehdyn tuotteen visualisoimiseksi.

– Kerrospuutekniikalla puun pinta saadaan elämään visuaalisesti tietyin kaavan mukaisesti, jolloin siitä voidaan suunnitella esimerkiksi juhlasaliin sarjatuolien muodostama mielenkiintoinen kalustokokonaisuus, jossa jokainen tuoli on uniikki.

– Menetelmä on sukua *Tapio Wirkkalan* rytmivanerikokeilulle, jonka hän teki kovasta lentokonevanerista. Wirkkalan menetelmä ei kuitenkaan antanut siinä määrin variointimahdollisuuksia kuin oma menetelmäni, joka soveltuu helpommin teolliseen valmistukseen.

Kivelän innovaatiolla esimerkiksi vanhan ladon tai savusaunan hirsistä voidaan tehdä upeita design-lautoja, joita voidaan uusiokäyttää kodin sisustukseen tai yksilöllisten huonekalujen valmis-

tukseen. Myös vanhat käytöstä poistetut parketit on mahdollista ottaa menetelmällä uusiokäyttöön.

– Teknisen puun materiaaliksi lappilainen mänty sopii erinomaisen hyvin. Lisäksi materiaalina voidaan käyttää koivun kovalahoa, pinta- ja sydänpuuta sekä sinistynyttä puuta. Myin eräessä tapahtumassa kehittelemiäni puusta tehtyjä paperipainoja ja tuolloin laskin, että puun kuu-tiohinnaksi olisi tullut 150 000 euroa. Luulen, että myös tekninen puu hakkaa jalopuun hinnan mennessä, Kivelä pohtii.

Jouni Kivelän kehitystyö alkaa olla vihdoin loppusuoralla ja parhaillaan hän hakee yhteistyökumppaneita esittelemällä tuotetta erilaisissa desing-tapahtumissa. Muutamat yritykset ovatkin jo kiinnostuneet Kivelän innovaatiosta. Yksi kiinnostuneista on Marttiin puukkotehdas, jossa pohditaan Kivelän innovaation soveltumista puukonkalojen valmistukseen.

Olli Tiuraniemi

Jouni Kivelä

- Kotoisin Kemijärveltä
- Valmistui insinööriksi 1991
- Suunnitteli Nokialla käyttäjälähtöisen suunnittelun prosessimalleja
- Valmistui teolliseksi muotoilijaksi Lapin yliopistosta 2006
- Kehittänyt teknistä puuta apurahojen varassa vuodesta 2006 lähtien
- Tähtäimessä teollisen tuotannon aloittaminen

Väitökset

www.ulapland.fi/uutisarkisto

Lohenkalastajan monet kasvot

Maa- ja metsätieteiden maisteri *Jussi Soppelan* väitöstudiumin mukaan lohen virkistyskalastus perustuu moniaistiseen elämykseen, jonka syntymistä edesauttavat toimivat kalastusjärjestelyt, laadukas kalastusympäristö ja monipuoliset palvelut.

Väitöstudiumissa kartoitetaan lohen vapakalastukseen liittyviä vetovoimatekijöitä sekä kalastusmatkailijoiden mielipiteitä kalastuspalveluista ja muista virkistyskalastukseen liittyvistä asioista. Soppelan mukaan elämyksellisyys on keskeinen osa lohenkalastuksen vetovoimaisuutta.

– Vaikka monet kalastajat painottavat kalastuskohteen ympäristöarvoja, itse kalastuselämys koostuu lähinnä virtavesikalastuksen viehätystä sekä sen tarjoamasta haasteesta ja jännityksestä, Soppela sanoo.

Soppelan mukaan Venäjällä suhtauduttiin myönteisesti saaliin vapauttamiseen elävänä pyydystämisen jälkeen. Suomessa mielipiteet jakautuvat tasaisesti menetelmän kannattajien ja vastustajien sekä siihen neutraalisti suhtautuvien välillä. Lisäksi Suomessa pidettiin tärkeänä saaliskalan pyydystämistä omaan käyttöön.

– Istukasalkuperää oleva saalis heikensi kalastuskohteen kiinnostavuutta etenkin Ponojoella. Vähiten sillä oli merkitystä kalastuskohteen vetovoimaisuuteen Tornionjoella.

Tutkimuksen aineisto kerättiin vuosina 2003–2004 Tenojoelta ja Tornionjoelta sekä Kuolan niemimaalla virtaavan Ponojoen lohenkalastajilta.

Väitös 16.12.2009

Jussi Soppela: *Lohenkalastajan monet kasvot*

Pohjoisen koululaiset voivat ikätoveriaan paremmin

Kasvatustieteen maisteri *Arto K. Ahonen* tarkastelee väitöstudiumissaan koululaisten psykososiaalista hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä Barentsin alueella. Lisäksi tutkimuksessa verrataan Barentsin alueen koululaisten ja ko. maiden muiden alueiden koululaisten hyvinvointia.

Tutkimuksessa ilmenee, että Barentsin alueen koululaiset voivat psykososiaalisesti paremmin kuin ikätoverinsa näissä maissa yleisesti.

– Barentsin alueen koululaiset arvioivat materiaalsen hyvinvointinsa korkeammaksi ja sosiaalisen elämänsä vilkkaammaksi: he muun muassa viettävät enemmän aikaa ystäviensä kanssa vapaa-aikanaan. Ylipäätään he ovat tyytyväisempiä elämäänsä verrattuna kotimaansa oppilaisiin keskimäärin, Arto K. Ahonen kertoo.

Yleistä tyytyväisyyttä ja kouluviihtyvyyttä selittävät Barentsin alueella eri maissa erilaiset tekijät, mikä osaltaan juontuu neljästä erilaisesta kansallisesta koulukulttuurista. Esimerkiksi lappilaiset koululaiset ovat kaikkien tyytyväisimpiä elämäänsä mutta viihtyvät huonoiten koulussa.

– He myös kokivat koulun aiheuttavan eniten räsitusta. Pohjoisnorjalaiset oppilaat puolestaan viihtyivät koulussa parhaiten, mutta olivat vähiten tyytyväisiä elämäänsä, vaikka heidän materiaalsen elinolosuhteiden olivat vertailun korkeimmat, Ahonen kuvailee.

– Pohjoisruotsalaisten oppilaiden hyvinvointi oli vertailun tasapainoisinta, mutta siitä huolimatta he kokivat eniten psykosomaattisia oireita. Luoteisvenäläiset oppilaat raportoivat fyysisen terveytensä vertailun heikoimmaksi ja kokivat

kaikkein eniten kiusaamista koulussa. Kuitenkin heidän sosiaalinen kanssakäymisensä oli vertailun vilkkainta, he kokivat vähiten psykosomaattisia oireita ja kokivat koulun aiheuttavan vähiten räsitusta.

Yksi keskeisimmistä tekijöistä oppilaiden hyvinvoinnin kannalta on koulun ilmapiiri. Se rakentuu monimuotoisesti turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja mielekkyyden kokemuksista.

– Ilmapiiriin tulisikin kiinnittää erityistä huomiota, kun pyritään kehittämään koulua, joka tukee oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia, Ahonen toteaa.

Väitös 29.1.2010

Arto K. Ahonen: *Psychosocial Well-being of Schoolchildren in the Barents Region. A Comparison from the northern parts of Norway, Sweden and Finland and Northwest*

Arto K. Ahonen

Juhlakirja Lapin taiteilijaseuralle

Taidehistorian professori *Tuija Hautala-Hirviojan* ja lehtori *Sisko Ylimartimon* toimittamassa Lapin taiteilijaseuran juhlakirjassa esitellään seuran perustamisvaiheita sekä näyttely-, galleria- ja taidelainaamotoimintaa.

Nyt – Lapin taiteilijaseura 20 vuotta -julkaisun ensimmäisessä osassa käsitellään maisemakuvausta, ympäristötäidetä, muoto- ja henkilökuvia, abstraktia arktisuutta sekä populaaritaiteen kuvastoa. Toisessa osassa käsitellään arjen kuvauksia, porokuvastoa ja naistaiteilijoita myyttien kuvaajina sekä pohjoisen taiteilijan todellisuutta mm. median luomassa kuvassa.

Julkaisussa kirjoittavat toimittajien lisäksi taidehistorian opiskelijat *Sanna Ahola*, *Kaisu Kilpijärvi*, *Kaija Kiuru*, *Elina Koivula*, *Henriikka Kolari*, *Anne Lehtelä*, *Hanna Levonen-Kantomaa*, *Eva-Johanna Mäkinen*, *Siiri Räisänen*, *Sirkka Törmänen*, *Jussi-Pekka Uusitalo* ja *Linda Zweyberg*.

Toimituskuntaan ovat kuuluneet Hautala-Hirviojan ja Ylimartimon lisäksi taiteilijaseuran edustajina kuvataiteilijat *Tom Engblom* ja *Kaija Kiuru*. Taitosta on vastannut seuran jäsen, *TaM Liisa Karintaus*.

Juhlakirja on syntynyt yhteistyössä Lapin taiteilijaseuran, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Lapin yliopistokustannuksen kanssa.

Seitsemän haastetta matkailun kehittämiseksi

Suomen Akatemian rahoittama tutkimusprojekti Turismi työnä on julkistanut väliraporttinaan *Seitsemän teesiä matkailutyöstä* ja niiden tueksi myös nettiversion kirjastaan *Töissä tuntuurissa*. Professori *Soile Veijolan* ja tutkijatohtori *Jarno Valkosen* toimittama teos on ensimmäinen suomenkielinen julkaisu matkailutyöstä, jossa ääneen pääsevät myös työntekijät.

Matkailutyö on muuttunut osaamisen ja ammatti-identiteetin korostamisesta koh-

ti performanssia ja elämystä, joista on tullut alalla menestymisen keskeisiä tekijöitä. Lapissa matkailuelinkeino on menestynyt naapurimaita paremmin, vaikka onkin maailman mittakaavassa syrjäseutua. Matkailun rooli alueen asukkaiden taloudellisessa ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa on keskeinen, sillä aluetta räsittävät tehtaiden sulkemiset ja perinteisten miesten työpaikkojen väheneminen. Matkailu mahdollistaa, mutta samalla haastaa paikallisen luonnon, kulttuurin ja elämäntavan.

Asiakaslähtöisyydellä ja elämyksellisyydellä hehkuttamisen sijasta tutkimusryhmä kysyy, voisiko seuraava matkailun kehittämisen aika-kausi perustua matkailutyöntekijöihin. Työntekijöiden luovuuden korostaminen matkailumarkkinoinnissa voisi vahvistaa alueellista profiloitumista, koska erot matkakohteiden välillä syntyvät myös siitä, millaisia ihmisiä ja persoonia alalla työskentelee ja mitä kaikkea he osaavat. Turismi työnä -projekti on tarttunut tähän polttavaan aiheeseen julkistamalla Seitsemän teesiä matkailutyöstä. Teesit löytyvät osoitteesta www.ulapland.fi/taw.

Näkökulmia visuaalisiin aineistoihin

Professori *Riitta Brusilan* ja yliassistentti *Mari Mäkirannan* toimittama *Kuvakulmia 2* -julkaisu esittelee kahdeksan näkökulmaa erilaisiin visuaalisiin aineistoihin, niiden tuottamisen tapoihin ja tulkintoihin.

Teos on jatkoa vuonna 2006 ilmestyneelle teokselle, jossa joukko Lapin yliopiston tutkijoita analysoi erilaisista teoreettisista ja metodologisista lähtökohdista tutkimusaineistojaan. Nyt teoksen kirjoittajajoukkoon on tullut mukaan myös Aalto-yliopiston ja Turun yliopiston tutkijoita.

Teoksessa kirjoittavat *Riitta Brusila*, *Harri Filppa*, *Päivi Granö*, *Nina Kokkinen*, *Mari Mäkiranta*, *Silja Nikula*, *Minna Rainio*, *Päivi Setälä* ja *Mikko Villi*. Kirjoittajat edustavat visuaalista kulttuurintutkimusta, taiteen tutkimusta, visuaalista

viestintää ja taidekasvatusta. Yhteisenä nimitäjänä on totuttujen tutkimisen ja tieteellisen tiedon esittämistapojen haastaminen sekä ilmiöiden kriittinen tarkastelu.

Artikkeleissa käsitellään puupiiroksia, videoteoksia, graafisia elementtejä ja taittoa sekä sarjakuvaa tieteellisen tiedon esittämisen muotona. Esille tulevat myös lasten valokuvat, nuorten nettiin sijoittuva piirustusharrastaminen, kännykkäkuvat ja satujen kuvitus.

Evakkolasten muistelukset kirjaksi

Vappu Hietasen ja *Kaija Hiilivirran* toimittamaan *Kertomuksia lapsuutemme ajalta* -kirjaan on koottu Ikääntyvien yliopiston evakkolapsetryhmän tarinoita sotavuosien ajalta.

Kirjoitukset käsittelevät evakkoon lähtöjä ja kotirintaman elämää vuosina 1939–1944. Kirjassa kirjoittavat *Vappu Hietanen*, *Leila Tulppo*, *Lempi Korva*, *Esko Kurtti*, *Pentti Kortelainen*, *Sisko Savolainen*, *Rauno Talvensaari*, *Liisa Karvo*, *Kaarina Harri*, *Kaija Mustonen*, *Saara Mustonen*, *Valtteri Jänkkälä*, *Vappu Hietanen*, *Kaija Hiilivirta*, *Marjatta Lampela*, *Raili Penttilä* ja *Hannu Mörsky*.

Kirjan taustalla on Ikääntyvien yliopiston evakkolapset-ryhmä, joka on jakanut yhteisiä kokemuksia ja muistoja sodan aikaisista tapahtumista. Ryhmässä on muisteltu evakkoon lähdön järjestelyjä perheessä sekä kuvailtu tunnelmia evakkopaikoille saavuttaessa. Näkökulma kertomisessa ja muisteluissa on ollut lapsen kokemuksen tavoittaminen.

Ryhmän tavoitteena on ollut edistää tutkimusta sodan ja evakkoajan vaikutuksista yksilön elämään. Ryhmän johtajana ja ohjaajana ovat toimineet *Pentti Kortelainen*, *Vappu Hietanen* ja *Kaija Hiilivirta*. Ryhmän toimintaan on osallistunut 12–18 viime sotien aikana lapsuusiässä ollutta henkilöä. Ryhmä on kokoon- tunut vuosina 2008–2009 yhteensä 9 kertaa.

Julkaisut

www.ulapland.fi/julkaisut

Sosiologinen näkökulma matematiikan opetukseen

Matematiikan yliopistonlehtori *Raimo Kaasila* on toimittanut julkaisun vuoden 2008 Matematiikan ja Luonnontieteiden opetuksen tutkimuspäivien esitelmistä. Julkaisu sisältää kaikkiaan 13 artikkelia.

Professori *Eva Jablonka* (Luulajan teknillinen yliopisto) tarkastelee julkaisussa matematiikan opetusta sosiologian näkökulmasta. Hänen artikkelinsa otsikkona on Sociological Perspectives in Research in Mathematics Education.

Lisäksi julkaisu sisältää mm. professori *Uwe Gellertin* (Freie Universität Berlin) artikkelin, jonka otsikkona on Analysing Accounts, Discourse and Mathematics Classroom Interaction: Reflections on Qualitative Methodology.

Tapahtuma järjestettiin Lapin yliopistossa marraskuussa 2008.

Median merkitykset

Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan mediakasvatuksen opiskelijat sekä lehtorit *Päivi Hakkarainen* ja *Virpi Vaattovaara* ovat koostaneet kirjan yliopisto-opiskelijoiden mediaelämäkertoista ja mediapäiväkirjoista.

Mediaelämäkertoissaan ja mediapäiväkirjoissaan opiskelijat kertovat elämästään eri medioiden parissa: kirjallisuuden, television, digitaalisten pelien, tietokoneen, internetin, radion, sarjakuvan ja elokuvien.

– Kertomuksista piirtyy kuva monimuotoisista ja yksilöllisistä mediasuhteista, joissa median rooli voi olla toisinaan hyvinkin arkinen ajankulu ja toisinaan elämän suuntaan vaikuttava voima. Kirjan kirjoittaminen ja julkaiseminen on ollut pitkäkestoinen mutta antoisa projekti, johon opiskelijat ovat läheneet rohkeasti mukaan, kirjan toimittaneet Hakkarainen ja Vaattovaara sanovat.

Taitosta on vastannut mediakasvatuksen opiskelija *Matti Kukkonen*.

Lyhyesti

Hallitus perusti yliopistorahaston

Lapin yliopiston hallitus on perustanut Lapin yliopistorahaston ja sen alarahastoksi Arktinen yliopisto -rahaston.

Lapin yliopistorahaston tarkoituksena on tukea ja edistää taloudellisesti Lapin yliopiston perustoimintaa tai alarahastojen osalta erikseen määriteltyä yliopiston toimintaa. Lapin yliopistorahasto voi ottaa vastaan lahjoituksia yliopistorahaston johtosäännössä määritellyllä tavalla.

Ensimmäiset tukirahat tilille kolahtavat Lapin yliopistosäätiön juhluvuoden keräyksessä, sillä säätiön hallitus päätti tehdä reilun 312 000 euron siirron yliopistolle heti sen jälkeen, kun Lapin yliopistorahasto oli perustettu. Valtion lisäpanostuksen edellyttämään miljo-

naan euroon on vielä matkaa, mutta Lapin yliopiston hallituksen puheenjohtaja *Raimo Väyrynen* uskoo, että tavoite saavutetaan ensi vuoden loppuun mennessä, kun kaikki tahot tekevät asian eteen lujasti töitä.

Lapin yliopiston hallitus perusti myös Arktinen yliopisto -rahaston. Erillisellä alarahastolla pyritään saamaan kansainvälistä rahoitusta Arktisen yliopiston toimintaan. Rehtori *Mauri Ylä-Kotola* uskoo, että Arktisella yliopistolla on hyvät mahdollisuudet hankkia kansainvälistä rahoitusta toimintansa tueksi. Arktisten alueiden yhteistyö, ilmastonmuutos ja kestävä kehitys ovat myös elinkeinoelämää kiinnostavia teemoja.

Rehtori nimitti yliopistoneuvoston

Lapin yliopiston rehtori on nimitti joulukuussa 2009 uuden johtosäännön mukaisen yliopistoneuvoston ajalle 1.1.2010–1.12.2012 (opiskelijajäsenten osalta ajalle 1.1.2010–31.12.2010).

Yliopiston hallintojohtosäännön mukaan rehtori nimeää yliopistoneuvoston tiedekuntia, erillislaitoksia ja ylioppilaskuntaa kuultuaan kolmikantaperiaatetta noudattaen kolmeksi vuodeksi. Opiskelijajäsenet nimetään kuitenkin kalenterivuodeksi kerrallaan. Yliopistoneuvostoon kuuluu puheenjohtaja ja 12 jäsentä. Puheenjohtajana toimii aiempien päätösten mukaisesti vararehtori *Jukka Mäkelä*.

Yliopistoneuvostoon kuuluvat professori *Juha Karhu*, professori *Päivi Naskali*, professori *Ilkka Kettunen*, professori *Merja Kinnunen*, pt. tuntiopettaja *Ville Jakkula*, yliassistentti *Mari Mäkiranta*, vsn. lehtori *Mirva Lohiniva-Kerkelä*, tutkija *Leena Heinämäki*, tait. yo. *Jarmo Huhtala*, yht. yo. *Karoliina Rantanen*, kasv. yo. *Taneli Kempainen* ja oik. yo. *Juho Hinkkanen*.

Kirsi Kuusikko hallinto-oikeuden professoriksi

Lapin yliopiston hallitus on ottanut oikeustieteen ja filosofian tohtori *Kirsi Kuusikon* hallinto-oikeuden professorin tehtävään oikeustieteiden tiedekuntaan 1.1.2010 lukien.

Kirsi Kuusikko on valmistunut Lapin yliopistosta oikeustieteen tohtoriksi 2000. Oulun yliopistosta hän on valmistunut filosofian tohtoriksi 1996.

Kirsi Kuusikko on toiminut Lapin yliopistossa eri tehtävissä vuodesta 1987 lähtien. Lisäksi hän on toiminut mm. Suomen Akatemian tutkijatohtorina.

Lapin yliopiston hallitus muutti oikeuslingvistiikan professorin viran alan oikeuskulttuuriin ja oikeuslingvistiikan professorin työsuhteiseksi tehtäväksi. Virka tulee avoimeksi 1.1.2010 lukien.

Lisäksi hallitus muutti julkisoikeuden, erityisesti kulutusverotuksen, lehtorin viran julkisoikeuden ja verotusmenettelyn yliopistonlehtorin tehtäväksi.

Rehtori nimitti dekaanit

Lapin yliopiston rehtori *Mauri Ylä-Kotola* on nimittänyt tiedekuntia kuultuaan dekaanit 1.1.2010 alkavaksi kaksivuotiskaudeksi.

Kasvatustieteiden tiedekunnan dekaaniksi rehtori nimitti kasvatustieteen professori *Kyösti Kurtakko*, oikeustieteiden tiedekunnan dekaaniksi julkisoikeuden professori *Matti Niemivuon*, taiteiden tiedekunnan dekaaniksi kuvataidekasvatuksen professori *Timo Jokelan* ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaaniksi psykologian professori *Juha Perttulan*.

Kaikki nimitetyt dekaanit ovat olleet tiedekuntiansa dekaaneja myös 31.12.2009 päättyvällä dekaanikaudella.

Varadekaanit

Kasvatustieteiden tiedekuntaan valittiin kaksi varadekaania: kasvatustieteen, erityisesti opettajankoulutuksen professori *Anneli Lauriala* ja naistutkimuksen professori *Päivi Naskali*. Oikeustieteiden tiedekunnan varadekaaniksi valittiin yliassistentti *Minna Kimpimäki*, taiteiden tiedekunnan varadekaaniksi teollisen muotoilun professori *Ilkka Kettunen* ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnan varadekaaniksi liiketaloustieteen, erityisesti johtamisen professori *Susan Meriläinen*.

Varadekaanit nimeää tiedekuntaneuvosto dekaanin esityksestä. Varadekaanien toimikausi on kaksi vuotta: 1.1.2010–31.12.2011.

Kyösti Kurtakko

Matti Niemivuo

Timo Jokela

Juha Perttula

Anneli Lauriala

Päivi Naskali

Minna Kimpimäki

Ilkka Kettunen

Susan Meriläinen

Valokuva: Ville Kostamoinen

Lapin korkeakoulukonsernille haetaan päätöksenteko-oikeutta

Lapin korkeakoulukonsernin neuvottelukunta antoi kokouksessaan 3.2.2010 täyden tuen korkeakoulukonsernin tulevalle kehittämiselle ja maakunnan koulutus konsernin valmistulle.

Lapin korkeakoulukonsernin strategiryhmä on päättänyt esittää opetusministeriölle projektiryhmän perustamista, jonka tehtävänä on selvittää, millä toimilla korkeakoulukon-

sernille voidaan antaa päätöksenteko-oikeus strategisissa, konsernin yhteisiä yksiköitä koskeissa ja muissa konsernin yhteisissä asioissa. Lisäksi konsernin strategiryhmä esittää, että asetetaan pilottihanke valmistelemaan maakunnan laajuisen koulutus konsernin perustamista, joka korkeakoulusektorin lisäksi kattaa myös toisen asteen koulutuksen.

Kannanotossaan Lapin korkeakoulukonser-

nin neuvottelukunta toteaa, että kehittämissä työssä on tähän saakka oltu edelläkävijöitä ja tämä asema on syytä säilyttää myös tulevaisuudessa. Neuvottelukunnan kannan mukaisesti korkeakoulukonsernin ja koulutus konsernin kehittämistyössä varmistetaan kokonaislaapilaisen koulutuksen tulevaisuutta.

Kulttuuri-instituuttiin ensimmäiset professorit

Pohjoisen kulttuuri-instituuttiin valittiin joulukuussa 2009 ensimmäiset professorit, kun instituutin neljästä professuurista täytettiin kolme.

Kulttuuri-instituutti on Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston ja Ammattiopisto Lappian verkostomaisesti toimiva kulttuuriorganisaatio, joka suunnittelee, ohjaa ja koordinoi kulttuurialan koulutusta, tutkimusta ja kehitystyötä. Instituutti osallistaa ja aktivoi kansalaisia kulttuurituotantoon ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen.

Soveltavan kuvataiteen professoriksi nimitettiin *Glen Coutts*. Hän on dosenttina University of Strathclydessä Glasgow'ssa. Couttsin erityisenä vahvuutena on pedagoginen monitaitoisuus. Elokuva- ja televisiotuotannon professoriksi nimitettiin *Hannu Kahakorpi*. Hän on Yleisradion TV 1:n emerituspäätuottaja. Pohjoisen etnografian professoriksi nimitettiin *Juha Pentikäinen*. Hän on Helsingin yliopiston uskontotieteen perustajaprofessori 1970–2008. Äänisuunnittelun professori täytettäneen lähiaikoina.

Kulttuuri-instituutti-projektia johtaa *Veli-Pekka Rätty*. Johtoryhmään kuuluvat Rädyn lisäksi dekaani *Timo Jokela*, konsernin johtaja *Arvo Jäppinen*, vs. toimialajohtaja *Hannele Keränen*, kuntayhtymän johtaja *Pentti Leipälä*, vs. rehtori *Markku Niva*, rehtori *Riitta Käyhkö* ja rehtori *Mauri Ylä-Kotola*.

Kulttuuri-insituutti saa tukea Euroopan aluekehitysrahastolta.

Markku Vieru johtajaksi Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituuttiin

Lapin yliopiston liiketaloustieteiden professori, matkailun ja liiketoiminnan laitoksen johtaja, dosentti *Markku Vieru* on nimitetty Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin väliaikaiseksi johtajaksi 31.8.2010 saakka.

Instituutti yhdistää Lapissa tarjolla olevan matkailun tutkimus-, koulutus- ja palveluosaimisen yhdeksi organisaatioksi, joka luo edellytyksiä matkailukeskusten ja -yritysten kilpailukyvyyn, ympärivuotisen matkailun ja siihen liittyvän yritystoiminnan kehittämiseen tutkimus- ja koulutustoiminnan sekä viestinnän avulla. Yksikkö aloitti toimintansa syksyllä 2009. Henkilöstöä on n. 100 ja opiskelijoita n. 1 000.

– Matkailu on jo vuosia ollut Lapin Nokia. Siksi on hyvin luontevaa, että nimenomaan Lapin korkeakoulukonserni on perustanut matkailualalle voimakkaan ja näkyvän osaa-

miskeskittymän. Näen, että instituutin rooli on hyvin keskeinen matkailualaa palvelevan tutkimustiedon tuottajana, tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäjänä ja laadukkaan koulutuksen tarjoajana, Markku Vieru linjaa instituutin tehtävää.

Instituutin muodostavat Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Rovaniemen ammattikorkeakoulun ravitsemis- ja talousala sekä Lapin ammattiopiston matkailu-, ravitsemis- ja talousala.

Instituutin tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus, Itä-Lapin oppimiskeskus, Saamelaisalueen koulutuskeskus, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian matkailukoulutus ja -osaaminen sekä matkailualan eri yritykset.

Jyrki Siukonen valtion kuvataidetoimikuntaan

Kuvataiteen lehtori, taiteen tohtori *Jyrki Siukonen* on nimetty valtion kuvataidetoimikuntaan vuoden 2010 alusta alkavalle kolmi-vuotiskaudelle.

Jyrki Siukonen seuraa professori *Juhani Tuomista*, joka on ollut kaksi kautta valtion kuvataidetoimikunnassa. Viimeisen kolmivuotiskauden Tuominen on toiminut toimikunnan puheenjohtajana. Valtioneuvosto nimesi valtion taidetoimikuntien sekä taiteen keskuustoimikunnan jäsenet joulukuussa 2009.

Taiteen tohtori Jyrki Siukonen nimitettiin kuvataiteen lehtoriksi Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaan kesäkuussa 2009. Siukosen opetusalanana on kuvataideilmaisun ja tutkimuksen vuorovaikutus.

Päivi Granö Sibelius-Akatemian auditointiryhmään

Korkeakoulujen arviointineuvosto on nimennyt Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen professori *Päivi Granön* Sibelius-Akatemian auditointiryhmään.

Päivi Granö on toiminut kuvataidekasvatuksen professorina Lapin yliopistossa vuodesta 2007 lähtien. Hän valmistui taiteen tohtoriksi Taideteollisesta korkeakoulusta vuonna 2001.

Sibelius-Akatemian laadunvarmistusjärjestelmän auditointi tapahtuu huhtikuussa 2010.

Hallinnon Tutkimuksen Seura Lapin yliopistoon

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa toimiva hallintotieteen oppiaine on saanut valtakunnallisen vastuun suomalaisen Hallinnon Tutkimuksen Seuran (HTS ry) toiminnasta.

Hallinnon Tutkimuksen Seura on tieteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää korkeatasoista hallinnon tutkimusta Suomessa ja osallistua alan kansainväliseen yhteistyö- ja tutkimustoimintaan. Seura julkaisee mm. neljä kertaa vuodessa Hallinnon Tutkimus-tiedelehteä ja järjestää hallinnon tutkimuksen päiviä.

Yhdistyksen uusi puheenjohtaja on professori *Antti Syväjärvi*. Yhdistyksen sihteerinä toimii yliopistonlehtori *Jaana Leinonen*, taloudenhoitajana lehtori *Jyrki Paukku* ja jäsensihteerinä assistentti *Esa Posio*. Toiminnan vetovastuu siirtyi Lapin yliopistoon Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitokselta.

Naistutkimus-lehden toimitus Lapin yliopistoon

Naistutkimus – Kvinnoforskning -lehden toimitus siirtyi vuoden 2010 alusta Lapin yliopistoon. Lehteä toimitetaan Lapin yliopistossa vuosina 2010–2012.

Lehden päätoimittajina aloittivat professorit *Päivi Naskali* ja *Suvi Ronkainen* ja toimitussihteerinä yhteiskuntatieteiden ylioppilas *Suvi Lyytinen*. Muut monitieteisen lehden toimituskunnan jäsenet ovat *Mirva Lohiniva-Kerkelä* oikeustieteiden tiedekunnasta, *Seija Keskitalo-Foley* kasvatustieteiden tiedekunnasta, *Merja*

Kinnunen yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta, *Mari Mäkiranta* taiteiden tiedekunnasta sekä *Mervi Autti* ja *Heidi Sinevaara-Niskanen* sukupuolentutkimusyksiköstä.

Naistutkimus-lehti on kaksikielinen monitieteinen referee-julkaisu, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehti keskittyy ajankohtaisiin sukupuolentutkimuksen tieteenalaa koskeviin kysymyksiin, ja se julkaisee etupäässä Suomessa tehtyä tutkimusta.

Naistutkimus on nyt sukupuolentutkimusta

Kasvatustieteiden tiedekunnan tiedekunta-neuvosto muutti joulukuun 2009 kokouksessaan naistutkimuksen oppiaineen nimen sukupuolentutkimuksen oppiaineeksi ja yksikön nimi muutettiin sukupuolentutkimus-yksiköksi.

Oppiaineen nimenä naistutkimuksella on oma historiallinen taustansa. Oppialan tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten sukupuoli ja sukupuolten väliset suhteet järjestävät eri-

laisia yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja historiallisia ilmiöitä. Naistutkimuksen oppiaine kattaa kuitenkin nimeään laajemmin erilaisia tutkimusaloja, kuten tasa-arvotutkimus, kriittinen miestutkimus sekä lesbo- ja queer-tutkimus.

Oppiaineen sisäinen teoreettinen keskustelu, Lapin yliopiston opiskelijoiden ja henkilöstön palautteet sekä tieteidenvälisen yhteistyön lisääminen ovat osaltaan vaikuttaneet nimenmuutokseen.

Tutkimus hyvinvointipalvelujen johtamisesta

Lapin yliopiston, Turun ammattikorkeakoulun ja Tampereen teknillisen yliopiston Hyvinvointipalvelujen aroverkon johtaminen -tutkimus on saanut Työsuojelurahastolta 90 000 euron rahoituksen 1 ½ vuodeksi. Tutkimus toteutetaan 1.1.2010–30.6.2011.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä aroverkon johtamiseen liittyvistä ongelmista ja mahdollisuuksista sekä kehittää teoreettisia ja käytännöllisiä välineitä aroverkon johtamisen tueksi. Tutkimus tuottaa eh-

dotuksia, jotka tukevat palvelujen tuottavuuden parantamista ja uusien palveluinnovaatioiden kehittämistä.

Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota tutkimustulosten käytettävyyteen, jonka varmistamiseksi hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä tutkijoiden ja käytännön toimijoiden välillä. Tutkimuksen kohteena on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston palvelujen tuottamisen aroverkko ja sen johtaminen.

Lapin yliopiston opiskelijoiden Satu Sinikummun ja Kao Tseng Mun elektroninen oppimis-palapeli sai kurssin tuomaristoarvioinnissa tunnustuspalkinnon.

Opiskelijat kehittivät muovituotteita

Teollisen muotoilun opiskelijat Lapin yliopistosta, Taideteollisesta korkeakoulusta ja Lahden ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutista ovat ideoineet yhteisellä kurssilla elektronikkaa hyödyntäviä muovituotteita.

Muoke (muovikoulutuksen kehittäminen) on verkossa järjestetty muoviteknologian kurssi, jonka harjoitustyön tehtävänanto tuli Valtion teknilliseltä tutkimuskeskukselta (VTT). Kurssin yhteensä 23 ryhmää ideoivat ja muo-

toilivat teknologiaa hyödyntäviä muovituotteita syksyn 2009 ajan.

VTT on jo vuosia kehittänyt muovituotteisiin integroitavaa elektroniikkaa. Tällä hetkellä VTT tutkii Tekesin rahoituksella teknologian käyttösovelluksia ProFit-hankkeessa, johon muotoiluopiskelijat suunnittelivat uusia tuoteideoita ja integroitavan elektroniikan sovelluskohteita. Opiskelijoiden töitä esiteltiin Lapin yliopistolla joulukuussa 2009.

Tuija Hautala-Hirvioja Lapin taidetoimikuntaan

Lapin yliopiston taidehistorian professori *Tuija Hautala-Hirvioja* on nimetty Lapin taidetoimikunnan jäseneksi tämän vuoden alusta alkavalle kolmivuotiskaudelle.

Lisäksi taidetoimikuntaan nimettiin artesaani *Elle Valkeapää*, joka opiskelee teollista muotoilua Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Opetusministeriö nimitti Lapin taidetoimikunnan jäsenet joulukuussa.

Paras maaseutuaiheinen gradu

Maaseudun uusi aika -yhdistys on valinnut järjestyksessään viidennen gradupalkinnon saajaksi *Emily Höckertin* työn *Socio-cultural sustainability of rural community-based tourism. Case Study of Local Participation in Fair Trade Coffee Trail, Nicaragua*.

Höckertin tutkielma valmistui kesällä 2009 Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnassa. Tutkielman ohjaajana toimi matkailun kulttuurintutkimuksen professori *Soile Veijola*.

Tutkielma käsittelee yhteisöperustaista matkailua kehitysmaissa ja pohtii paikallisyhteisöjen hyvinvointia heidän omasta näkökulmastaan käsin. Työsäään Höckert tarkastelee kolmea San Ramónin kahvikylää Nicaraguassa. Näissä kylissä matkailuhanke on tuonut kaivattuja lisätuloja kahvinviljelyrinnalle.

Palkintoperusteissa kiinnitettiin erityistä huomiota opiskelijan tutkimustaitoihin ja innovatiivisuuteen sekä aiheen merkittävyyteen maaseutututkimuksen ja maaseudun kehittämisen kannalta.

Lapin yliopisto – akateemisen osaamisen kanssakulkija

Rehtori *Mauri Ylä-Kotola* asetti joulukuussa 2009 työryhmän valmistelemaan esitystä Lapin yliopiston alumnitoiminnan käynnistämiseksi. Alumnityöryhmän määrittelemän vision mukaan Lapin yliopisto on akateemisen osaamisen kanssakulkija.

Alustavan kartoituksen mukaan Lapin yliopistosta valmistuneita alumneja on noin 7 010: maistereita 6 801 ja tohtoreita 209. Lisäksi yliopisto on tavoittanut tuhansia ihmisiä täydennyskoulutuksen kautta.

Alumnitoiminnan kehittämisestä Lapin yliopistossa vastaa opetuksesta vastaava vara-

rehtori *Kaarina Määttä*. Alumnityön kehittämistä ja koordinoitua toteuttaa alumnikoordinaattori.

Alumnityön käynnistämiseksi myös tiedekuntiin on nimetty alumnityön yhteyshenkilöiksi hallintopäällikkö *Markku Vartiaisen* oikeustieteiden tiedekuntaan, dekaani *Kyösti Kurtakon* kasvatustieteiden tiedekuntaan, opintopäällikkö *Mervi Tikkasen* yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan ja professori *Juhani Tuomisen* taiteiden tiedekuntaan.

Matti Niinimäki palkintopallille suuressa mediataidekilpailussa

Lapin yliopistossa audiovisuaalista mediakulttuuria opiskeleva *Matti Niinimäki* saavutti toisen palkinnon maailman suurimman mediataidekilpailun korkeatasoisessa opiskelijakategoriassa.

Live2011.com Grand Prix'n tuomaristo arvioi Niinimäen teoksen Product Placement olevan ansiokas animaatio, jossa brändimaskotit kritisoivat edustamaansa mainonnan maailmaa. Teos hyödyntää aiemmin tuotettuja markkinointiammattilaisten haastatteluja uudessa visuaalisessa ympäristössä.

Kovatasoisen kilpailun seitsemän finalistin joukossa oli myös Lapin yliopiston audiovisuaalisen mediakulttuurin opiskelija *Aku Meriläinen* teoksellaan *Dancer as a Painter*. Hän sai työstään kunniamaininnan. Opiskelijasarjan voitti Taideteollisen korkeakoulun opiskelijan *Niklas Gustafssonin* teos *The Third Eye*.

Turun kulttuuripääkaupunkisäätiön järjestämä Live2011.com Grand Prix on kokonaispalkintosummaltaan maailman suurin mediataide- ja uusmediakilpailu, jossa on kahdeksan kilpailukategoriaa. Opiskelijoiden sarjaan osallistuneiden töiden kirjo vaihteli peleistä animaatioihin ja aivoaaltoja käyttäviin interaktiivisiin ääniteoksiin. Teoksia lähetettiin oppilaitoksista eri puolilta Suomea. Eniten teoksia tuli Lahden ammattikorkeakoulusta, Lapin yliopistosta sekä Turun ammattikorkeakoulusta.

Teokset ovat nähtävissä osoitteessa www.turku2011.fi/grandprix.

Voitto oikeustapauskilpailussa

Lapin yliopiston joukkue voitti Turun hovi oikeudessa 20. marraskuuta järjestetyn kansallisen oikeustapauskilpailun, jonka aiheena oli työoikeus.

Voittajajoukkueeseen kuuluivat *Antti Santaranta*, *Jimi Sillanpää*, *Tapio Tuomisto* ja *Kalle Ujainen*.

– Oikeustapauskilpailu on yksi hienoimpia kokemuksia, joita olen saanut opiskellessani oikeustieteellisessä. Kilpailussa pääsin soveltamaan käytäntöön opinnoissa saamaani teoriapohjaa. Lisäksi Turun hovioikeus antoi kilpailulle upeat puitteet, kertoo voittajajoukkueeseen kuulunut Tapio Tuomisto.

Kilpailussa ratkotun oikeustapauksen laativat alan asiantuntijat *Marjo Ylhäinen* ja *Ilari Kallio* Helsingin yliopistosta. Kilpailun suulliseen finaaliin karsittiin neljä joukkuetta tuomareille lähetetyn kirjallisen haasteen ja vastineen pohjalta. Finaalissa tuomarit arvostelivat sekä joukkueiden kirjallisen että suullisen esiintymisen.

Kolmatta kertaa pidetyn kilpailun järjesti Euroopan oikeustieteen opiskelijoiden järjestö ELSA:n Suomen osasto, ja karsintaan osallistui ennätysmäärä joukkueita.

ELSA (The European Law Students' Association) on maailman suurin itsenäisen oikeustieteen opiskelijoiden järjestö, jolla on 30 000 jäsentä ja toimintaa 40 maassa. Järjestö kehittää oikeustieteen opiskelijoiden akateemisia, sosiaalisia ja kansainvälisiä valmiuksia järjestämällä seminaareja, konferensseja sekä oikeustapauskilpailuja juridisesti ajankohtaisista aiheista ympäri Eurooppaa. Se myös välittää oikeudellisia työharjoittelupaikkoja STEP-ohjelmansa kautta.

Kirjanäyttely venäläisistä tutkimusretkistä

Arktisen keskuksen kirjastossa on esillä maaliskuun puoliväliin asti kirjanäyttely arktisen alueen venäläisistä tutkimusretkistä Jäämerelle 1700-luvun alusta 1900-luvun loppuun asti.

Venäjä on osallistunut aktiivisesti arktisen alueen tutkimuksiin. Monet tutkimusretkeilijät menehtyivät tutkiessaan Pohjoista jäämerta. Heidän mukaansa nimettiin laivoja, maa-alueita, saaria, meriä ja salmia. Heistä on kirjoi-

tettu myös kirjoja. Kirjanäyttely kertoo tunnetuista ja vähemmän tunnetuista venäläisistä arktisen alueen tutkijoista.

Näyttelyn harvinainen kirja-aineisto on kokonaisuudessaan koottu Arktisen keskuksen kirjaston omasta laajahkosta Venäjä-kokoelmasta.

Arktisen keskuksen kirjasto on avoinna arkipäivisin klo 10–17.

Jatko-opiskelijoita tutkijakouluihin

Kaksi Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijaa on valittu valtakunnalliseen oppimisympäristöjen monitieteiseen (OPMON) tutkijakouluun.

OPMONin johtoryhmä myönsi varsinaisen tutkijapaikan kahdeksalle ja statuspaikan kahdeksalle opiskelijalle toimikaudelle 2010–2013. Suomen Akatemian ja opetusministeriön rahoittamalle varsinaiselle tutkijapaikalle valittiin Lapin yliopistosta kasvatustieteen maisteri *Tuulikki Keskitalo*. Statuspaikalle valittiin kasvatustieteen maisteri *Saana Korva*. Statuspaikka oikeuttaa osallistumaan tutkijakoulun järjestämiin kursseihin. Keskitalo ja Korva työskentelevät tutkijoina kasvatustieteiden tiedekunnan mediapedagogiikkakeskuksessa.

Verkostomaisen tutkijakoulun taustalla on yhteensä 11 yliopistoa ja 9 tieteenalaa: kasvatustiede, psykologia, tietojenkäsittelytiede, hypermedia, työn tutkimus, tulevaisuuden tutkimus, viestintä ja taiteen tutkimus. Tutkijakoulua koordinoi Turun yliopisto, ja sen tieteellisenä johtajana toimii professori *Erno Lehtinen*.

Lapin yliopiston markkinoinnin jatko-opiskelija kauppatieteiden lisensiaatti *José-Carlos García-Rosell* on valittu yhteiskunnallisen ympäristöalan valtakunnalliseen tutkijakouluun ajalle 2010–2011.

García-Rosellin väitöstyö tarkastelee kestävää kehitystä ilmiönä, jota jatkuvasti rakennetaan markkinoilla eri sidosryhmien suhteiden ja vuorovaikutuksen kautta.

Yhteiskunnallisen ympäristöalan Yhtymä-tutkijakouluun valittiin 9 opiskelijaa.

Rahoitusta arktisen jalanjäljen tutkimukseen

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti (PYVI) on saanut rahoitusta EU:n arktiselle alueelle aiheuttamien ympäristövaikutusten tutkimukseen.

Yhteistyössä eurooppalaisten partnereiden kanssa tehtävä tutkimus on osa EU:n arktista politiikkaa, joka hyväksyttiin marraskuussa 2008. Tutkimuksessa kartoitetaan aluksi EU:n nykyinen arktinen jalanjälki ja sen jälkeen luodaan katsaus vuoteen 2030. Lisäksi tutkimuksessa analysoidaan, minkälaisia poliittis-oikeudellisia toimia haittojen minimoimiseksi on jo käytössä.

Tutkimus kestää vuoden, ja se päättyy laajaan Euroopan komissiossa järjestettävään loppukokoukseen, jossa hahmotetaan suuntaviivoja EU:n arktiselle politiikalle. Projektia koordinoi ja ohjaa komission ympäristöasioiden pääosasto.

Oikeuskielen tutkijat Rovaniemelle

Lapin yliopistossa 17.–20. maaliskuuta 2010 järjestettävässä konferenssissa pohditaan oikeuskieltä ja sen merkitystä kansainvälisessä yhteistyössä ja konflikteissa.

Konferenssi kokoaa yhteen oikeuskielen tutkijat, käyttäjät ja opettajat Hongkongista, USA:sta, Englannista, Italiasta ja Suomesta. Konferenssiin odotetaan 60–80 osanottajaa.

Konferenssin alustajiksi on kutsuttu henkilöitä, joilla on vankka kokemus erityisesti kansainvälisestä välimiesmenettelystä ja sen tutkimuksesta. Konferenssin pääpuhujana on professori *Vijay K. Bhatia* Hongkongista.

Muita alustajia ovat *Edward A. Dauer* USA:sta, *Lord Fraser* Isosta Britanniaista, *Maurizio Gotti* Italiasta sekä *Heikki E. S. Mattila* ja *Gustaf Möller* Suomesta.

Myös alan opiskelijat voivat osallistua konferenssiin.

Itämeren kaasuputken ympäristövaikutusten arviointi

Arktisen keskuksen pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden tutkimusprofessori *Timo Koivurovan* ja Joensuun yliopiston ympäristöoikeuden professori *Ismo Pölösen* tutkimuksen mukaan Itämeren kaasuputken ympäristövaikutusten kansainvälinen arviointi (YVA) järjestettiin onnistuneesti.

Professoreiden mukaan maakaasuputken kansainvälinen YVA on tähän mennessä kaikkien aikojen monimutkaisin valtion rajat ylittävä ympäristövaikutusten arviointi. Arviointi tehtiin Espoossa vuonna 1991 allekirjoitetun kansainvälisen sopimuksen lähtökohdista.

– Mielestämme viranomaiset tekivät vastuullisen ratkaisun määrittelemällä kaikki yhdeksän Itämeren rantavaltiota kohdevaltioiksi eli valtioiksi, joiden merialueille putkihankkeesta todennäköisesti koituu merkittäviä ympäristövaikutuksia. Lisäksi virkamiehet määrittivät putken kauttakulkumaat Espoon sopimuksen mukaisiksi lähdevaltioiksi, joiden kansalliset yva-mennettelyt tuli avata kaikille Itämeren rantavaltioille ja niiden kansalaisyhteiskunnille, Timo Koivurova sanoo.

Osapuolet sopivat pitävänsä säännöllisesti kaikille Itämeren rantavaltioille avoimia kokouksia. Näin kaikki yhdeksän rantavaltiota ja niiden kansalaiset saattoivat kommentoida putkihankkeen yksittäisten osien tarkempia ympäristötutkimuksia sekä koko hankkeen ympäristövaikutuksia.

– Suomen kannalta pulmallista oli ja on, että ehdotettu reitti kulkee Suomen talousvyöhykkeellä, vaikka ympäristösyöt puolsivat putken sijoittamista Viron puolelle Suomenlahtea. Reitin valintaan vaikutti se, että Viron ulkoministeriö ei myöntänyt yhtiölle tutkimuslupaa Viron merialueelle. Päätös oli kansainvälisioikeudellisesti erittäin arveluttava, ja se heikensi yva-mennettelyä, koska ympäristön kannalta järkevä reittivaihtoehto jäi selvityksen ulkopuolelle, Koivurova toteaa.

Timo Koivurovan ja Ismo Pölösen tutkimustulokset on hyväksytty julkaistavaksi johtavassa alan kansainvälisessä tieteellisessä *The International Journal of Marine and Coastal Law* -aikakausjulkaisussa.

Lakien vaikeaselkoisuudesta

Vuosi vaihtui ja elinympäristömme suojaksi on eduskunnasta tullut ja tulossa erinäisiä lakeja. On paikallaan muutama sana käsittelyssä olevasta kaivoslaista ja toteutetusta aluehallintouudistuksesta.

Kaivoslain uudistus on tärkeä Lapin kannalta, koska se parantaa asukkaiden oikeusturvaa. Kansainvälisten kaivosyhtiöiden näkökulma on toinen: uusi kaivoslaki monimutkaistaa asioita ja hidastaa entisestään kaivostoiminnan aloittamista.

Kieltämättä lain toteutuessa ennen kaivostoiminnan aloittamista saatetaan tarvita kaava ja ympäristöarviointi, kaivoksen ympäristövaikutusten arviointi, malminetsintälupa, kaivoslupa, ympäristölupa, rakennuslupa, vesilupa ja lunastuslupa, vain joitakin mainitakseni.

Kaivosasioita eri yhteyksissä pohtivia viranomaisia on ainakin kunnissa, maakunnissa, valtion aluehallinnossa, maanmittaustoimistoissa ja turvatekniikan keskuksessa. Lisäksi kaavoitus-, arviointi- ja lupamennettelyissä on kuultava yleisöä, ja voipa vielä kaavoista ja luvista valittaakin. Uraanikaivokseen kunnalla on myös veto-oikeus, vaikka asia muutoin ratkaistaan valtioneuvostossa.

Listauksista voi helposti päätellä, ettei kaivostoiminnan aloittaminen ole ihan yhden illan juttu. Globaaleilla markkinoilla malmin hinta ehtii muutaman kerran vaihtua ennen kaivoksen avaamista. Jonkinlainen käsikirja siis tarvitaan. Ehkäpä kutsutaan taas Tarastin työryhmä yksinkertaistamaan asioita...

Meillä oli aiemmin erinomaisesti toimiva ympäristöhallinto, joka nyt uudistettiin osana valtion aluehallintoa. Samalla perustettiin kaksi valtion aluehallinnosta vastaavaa virastoa: tuttavallisesti AVI ja ELY. Toinen tarkoittaa aluehallintovirastoa ja toinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta. Helppo muistaa, kun vertaa esimerkiksi lääninhallitukseen, vai kuinka? Samalla toimivallan aluejako muuttui aiempiin virastoihin nähden.

Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön perusteista on säädettävä lailla; niitä annettiinkin aluehallintouudistuksessa ainakin neljä. Otanpa hetimiten käytännön esimerkin uusien lakien soveltamisesta.

Lähdetään liikkeelle vanhasta poronhoitolaista, jonka mukaan edelleen lääninhallitus valvoo paliskuntia. Katsotaan siirtymäsäännös uudesta laista: "Jos aluehallintoviraston toimialaan kuuluva tehtävä on muualla laissa säädetty lääninhallituksen [...] hoitettavaksi, alueellisesti toimivaltainen aluehallintovirasto hoitaa tehtävän ja käyttää siihen liittyvää toimivaltaa tämän lain tultua voimaan." Asia on siis selvä, vai onko? ELYä koskien on kopioitu samaan lakiin nimittäin vastaava virke. Kumpi hoitaa?

Katsotaan kahdesta muusta uudesta laista: AVI ja ELY toimiala – porotalous, jaa eipä, ei löydy – olisiko se sittenkin maatilataloutta vai peräti maaseudunkehittämistä? Lehtijuttujen perusteella uusien virastojen puhelinneuvontakaan ei tiedä.

Kai Kokko
Ympäristöoikeuden professori

Rehtorin apurahat

Rehtori on myöntänyt tämän vuoden ensimmäiset apurahat väitöskirjojen viimeistelyä varten. Myönnettyjen apurahojen yhteissumma on 16 100 euroa.

Apurahan saivat yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta *Pekka Juntunen* 3 300 euroa ja *Stefan Walter* 4 400 euroa, kasvatustieteiden tiedekunnasta *Ari Kunnari* 2 200 euroa, *Irja-Kaisa Lakkala* 1 100 euroa, *Tanja Heikkinen* 1 100 euroa ja *Marjaana Kangas* 2 000 euroa sekä taiteiden tiedekunnasta *Mervi Autti* 2 000 euroa.

Apurahoja kohdennettaessa etusijalla ovat yliopiston strategisia profiilialueita ja painoaloja tukevat väitöskirjat, artikkeliväitöskirjat, joiden artikkelit ovat kansainvälisiä referee-artikkeleita sekä sellaiset hakijat, jotka eivät ole aiemmin saaneet rahallista tukea väitöskirjatyölleen.

Rehtorin apurahoja myönnetään väitöskirjojen viimeistelyä varten useamman kerran vuodessa. Lapin yliopistossa väittelevät voivat hakea rehtorin apurahoja ympäri vuoden.

Koulutusta työnohjaajaksi

Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut järjestää kaksivuotisen ryhmätyönohjaajakoulutuksen yhteistyössä Oulun yliopiston koulutus- ja tutkimuspalveluiden sekä Ryhmätyö ry:n kanssa.

Koulutus perehdyttää erityisesti ryhmien ja yhteisöjen työnohjaukseen, mutta se antaa valmiudet myös yksilötyönohjaukseen. Moniammatillinen koulutus soveltuu esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöille, opettajille ja aikuiskouluttajille, psykologeille sekä teologeille ja lääkäreille.

Maaliskuussa alkava kaksivuotinen koulutus on laajuudeltaan 60 opintopistettä, ja se sisältää viisi lähiopetusjaksoa Rovaniemellä, Kemissä tai Oulussa, yhteensä noin 30 lähiopetuspäivää. Haku koulutukseen 1.3. mennessä: www.ulapland.fi/koke tai www.kotu.oulu.fi. Koulutus on maksullinen.

Runsaasti eri alojen täydennyskoulutusta

Koulutus- ja kehittämisspalvelut järjestää tänä keväänä myös runsaasti eri alojen täydennyskoulutusta.

Opettajille on tarjolla maksutonta täydennyskoulutusta muun muassa monikulttuurisuudesta. Sosiaali- ja terveysalan koulutukset paneutuvat tietosuojakysymyksiin sosiaali- ja terveydenhuollossa, terveydenhuoltohenkilöstön vastuuseen ja potilaan oikeussuojaan, ihmishuolteen terapeuttisiin menetelmiin sekä oppimiskinesiologiaan. Yrittäjille järjestetään kaksi talousalan koulutusta Rovaniemellä ja Kemissä.

Tarkemmat tiedot koulutusten sisällöistä, aikatauluista ja ilmoittautumisesta ovat saatavilla Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalveluiden internetsivuilla www.ulapland.fi/koke.

Ilmastonmuutosviestinnän hyvät käytännöt

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedekeskuksessa pohditaan parhaillaan, miten ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä voitaisiin välittää tehokkaimmin suurelle yleisölle.

Vuoden 2009 aikana eurooppalaisilta tiedekeskuksilta kerättiin erilaisia hyväksi havaittuja käytäntöjä ilmastonmuutosviestinnästä eri kohderyhmille. Työn tulokset ovat nähtävillä internetissä osoitteessa www.i-do-climate.eu, ja ne ovat vapaasti kaikkien hyödynnettävissä.

Sivustolla löytyy muun muassa yksityiskohtaisia ohjeita siitä, kuinka erilaisia ilmastonmuutokseen liittyviä ilmiöitä voidaan tieteen ja käytännön keinon selittää, sekä kuvia tulevista ilmastonmuutosta käsittelevistä tapahtumista eri puolilla Eurooppaa.

Myös Arktisen keskuksen tiedekeskus Rovaniemellä järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia tiedekeskuksessa ja kouluissa, tiedenäytöksiä Arktikumien avoimien ovien

*do you commit to action
on climate change?*

päivillä sekä paneelikeskusteluja eri asiantuntijoiden kanssa.

Arktisen keskuksen tiedekeskus on mukana ACCENT-hankkeessa, johon kuuluu 15 tiedekeskusta eri puolilta Eurooppaa. Tämän EU-hankkeen tavoitteena on edistää ilmastonmuutoksen ymmärrystä ja siirtää painopiste informatiivisesta lähestymistavasta osallistavampaan suuntaan. Projektista vastaa Arktisen keskuksen tiedetoimittaja *Ari Laakso*, [ari.laakso@ulapland.fi](mailto:laakso@ulapland.fi).

Avioero, -liitto vai -ehto?

Uuden yliopiston perussopimukset on kirjattu. Oy Suomi Ab on saanut yliopistolaitoksesta itselleen näköisensä järjestelmän. Se on näennäisesti valtiosta irrallinen ja itsenäinen kokonaisuus, mutta tosiasiaa entistä tiukemmin niin opetusministeriön kuin erilaisten taloudellisten intressiryhmien talutushihnassa kulkeva.

Syksyn ja talven aikana on ollut kiinnostavaa, miten uusi yliopisto on lanseerattu kansalle ja yliopistolaisille itselleen. Prosessi on kulkenut kuten monet nykyiset häätapahtumat: rahaa, hermoja ja resursseja menee tuhottomasti, mutta lopputuloksesta ei ole mitään takeita. Uskoa ja toivoa on yritetty luoda suurilla juhlilla ja lupauksilla. Mutta miten on rakkauden laita? Millaisia henkisiä sopimuksia on yliopistolaitoksen ja työntekijöiden välille luotu?

Monet halusivat uskoa romanttiseen ja iäiseen liittoon uuden yliopiston suhteen. Jos jollakin on ollut epäilyksiä liiton kestävydestä aikaisemmin, tuleeko uusi yliopisto parantamaan tätä suhdetta vai merkitseekö se henkisen yhteyden lopullista katkeamista? Uuden yliopiston henki saattaa olla monille liian kaukana omista tieteen ja työn tekemisen periaatteista.

Yliopistolaitoksen muutoksia ajaville on onni, että täällä työskentelevät ihmiset ovat sinisilmäisen intohimoisia tieteen tekemisessä. Näille ihmisille kyse ei ole ainoastaan välttämättömien palkkarojojen ansaitsemisesta, vaan esimerkiksi taiteen tekemiseen verrattavasta elinikäisestä sitoutumisesta.

Virkamiesasema on tuonut yliopiston ja yliopistolaisten liittoon oman sävynsä: työskentely valtiollisessa laitoksessa on antanut eettistä ja moraalista selkärankaa. Iltalehden pääkirjoituksessa (14.12.2009) kuvataan osuvasti suomalaisen virkamiehistön mentaliteettia, mikä pitää paikkansa myös yliopistolaisten suhteen:

Suomessa muotoutui etenkin sortovuosina tavoite esivallalle lojaalista, lakia tarkoin seuraavasta, ja lähes erottamattomasta virkakunnasta. Ihanteita ei aina saavutettu, mutta kokonaisuutena virkamiesmoraali on ollut Suomessa korkea.

Mihin uuden yliopiston eettinen koodisto perustuu? Onko se talouden maailma, josta tulee esiin toinen toistaan tyyperryttävämpiä esimerkkejä moraalittomasta, lyhytnäköisestä ja itsekkästä toiminnasta?

Syksyn ja talven aikana on väistämättä tuntunut, että valtion, yliopistolaitoksen ja yliopistolaisten välinen henkinen sopimus on hukassa. Osa yliopistoista ja tieteenaloista on asetettu kansakunnan kaapin päälle, toiset on puolestaan tuomittu kadotukseen – usein kvartaalimaiseen hyötyajatteluun perustuen.

Uusi yliopisto ja yliopistolaiset tarvitsisivat välilleen mitä pikemmin ”avioehdon”, joka ei perustu pelottelulle, uhkakuvien luomiselle eikä toiveajattelulle tai toisaalla tulojen lyhytnäköiselle vähättelylle. Tarvitaan sellaista henkistä ilmapiiriä, että luovan työn tekijät voivat edelleen ylpeinä tehdä työtään. Ja luottaen siihen, että hyvällä työllä on jatkuvuutensa, eikä sitä panna jatkuvasti vaakalaudalle erilaisten uudistusten ja kehitysohjelmien suossa. Pätkämentaliteetilla rakennetaan pelkästään pätkäyliopistoa.

VUOSIPÄIVÄJUHLA

Maanantai 1.3.2010 klo 13.00 | Fellman-sali

Teema: Taiteiden tiedekunta 20 vuotta

Ohjelmassa puhetta, musiikkia, videokooste sekä flamen-
cotanssia. Juhlapuhujana mallistojohtaja Niilo Alfthan, No-
kia Design. Juontajana professori Juha Karhu.

Kahvitarjoilu ja vuosiansiomerkkien luovutus | Ravintola
Petronella

Tervetuloa!

PROFESSORIEN JUHLALUENNOT

Tiistai 2.3.2010 klo 12.15 | Fellman-sali

Oikeustieteiden tiedekunnan dekaani Matti Niemivuo ja
taiteiden tiedekunnan dekaani Timo Jokela esittelevät
professorit.

Ympäristöoikeuden professori Kai Kokko

*Lapin ihmiset ja ympäristösääntely – globaalin ja paikallisen
tason leikkauksia*

Hallinto-oikeuden professori Kirsi Kuusikko

Hallinto-oikeus – ennen ja nyt

Muodin ja vaatetuksen professori Marjatta Heikkilä-Rastas

*Kohti kansainvälisyyttä – laadukkaan, kestäväen suunnitte-
lun ehdoin*

Kahvitarjoilu | Ravintola Petronella

Tervetuloa!

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

Unelma elää pohjoisessa

Tiede- ja taideyliopisto Rovaniemellä

- Kasvatustieteiden tiedekunta
- Oikeustieteiden tiedekunta
- Taiteiden tiedekunta
- Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Hakuaika 1.3.–16.4.2010
www.yliopistohaku.fi

Lisätiedot:
opinto@ulapland.fi
040 485 6583

www.ulapland.fi
www.facebook.com/ulapland

